45 ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 192 Կ. ՊՈԼԻՍ 1/14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1901 3 ՐԱՄԱԶԱՆ 1319 I ՔԵԱՆՈՒՆԻ ԷՎՎԷԼ 1317 ՇԱԲԱԹ

10 ՓԱՐԱ

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԷՖԿԻԱՐ

10 ՓԱՐԱ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

MANZOUMÉ-I-EFKIAR
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN, POLITIQUE, FINANCIER ET LITTÉRAIRE
Directeur-Propriétaire
OHANNÈS F. KAÏSÉRIAN
38, Grand' rue de la S. Porte, 38
Constantinople

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն տեսակ գրութիւններ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պասպը Ալի ճաssէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղ.	50
Դաւառներու համար	108 ղ.	60

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

منظومهٔ افکار
صاحب امتیاز و مدیر مسئولی
اوحانس فرید قیصریان
مطبعه‌سی
باب عالی جوارنده ۳۸ نومرولو دائره خصوصه

ՎԻՃԱԿ ԱԶԳ. ԳՈՐԾՈՅ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ

Տ. Տ. ԳԷՈՐԳ

ԵՊԻՍԿ. ԵՐԷՑԵԱՆ

ԳԵՆՏՐԵԱԼ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

1901 ՆՈՅԵՄ. 29

Վերջապէս կատարուեցաւ, այն ընտրութիւնը որուն ակնդէտ կ'սպասէինք վայրկեանէ ի վայրկեան։ Երուսաղէմի Պատ. Փոխանորդ Տ. Գէորգ եպիս. Երէցեան որ առաջին քուէարկութեան մէջ եւս բացարձակ բուեաց ստիճան ստուար քուէ շահած էր, Հինգշաբթի նոյ. 29ին, կաթողիկոս ընտրուեցաւ՝ Տանն Կիլիկիոյ, Աստանայի Մայր եկեղեցւոյն մէջ գումարուած Ընտրողական Ժողովոյ անդամներու քուէովը։

Այս բերկրաբերթ լուրը երէկ առաւուն դէմ հասաւ մեզ, երբ լրագիրս պատրաստելու վրայ էր արդէն։ հետեւաբար հաղիւ կարելի եղաւ մեզ ՄԱՆԶՈՒՄԷի մէկ մասին մէջ միայն հրատարակել։

Կիլիկիոյ նորընտիր Կաթողիկոս Տ. Գէորգ եպիսկ. ծանօթ դէմք մ'է արդէն Երուսաղէմի միաբանութեան և հայ կղերական դասուն մէջ։ Ուսեալ, քաղաքավար, վարչագէտ և կարող անձնաւորութիւն մը որ իր անժխտելի ձիրքերովն ու առաւելութիւններովը իրաւունք կուտայ ազգին խնդութեամբ ողջունել այս յաջող ընտրութիւնը։

Կիլիկիոյ թեմականք տարիներէ ի վեր կը սպասէին արժանաւոր Կաթողիկոսի մը, որ գիտնար խնամ տանիլ իրենց կրթական եկեղեցական գործերուն։ Հանգուցեալ Մկրտիչ Կաթողիկոս, թէեւ մերթ ընդ մերթ բարի փափագներ, իղձեր կը ցուցնէր, սակայն անոնք միշտ տկարութիւնի կը մնային և դպրոցներ, ճեմարաններ, ժառանգաւորացներ, մէկ երկու տարի հոգեվարք քաշքշուելէ ետք կ'ոչնչանային։

Նորընտիր Կաթողիկոսը, ինք արդէն ուսեալ անձնաւորութիւն մը, գիտէ ուսման յարգը։ Կիլիկիոյ թեմերուն մէջ օտար «քօլէճ»ներ, «սքօլա»ներ, աստուածաբանական հաստատութիւններ պէտք եղածէն աւելի զարգացուցած են նուսման ճաչակը։ Հետեւաբար Գէորգ Սրբազան կրթական տեսակէտով բոլորովին խոզան դաշտ մը պիտի չգտնէ իր շուրջ և Ճառային գործը պիտի ըլլայ իր հօտին մակարդակն առաւել ևս բարձրացնելով հաւասարեցնել բնակակից հասարակութեանց կրթական աստիճանին։

Կրթական մասը շեշտեցինք, անոր համար որ Կիլիկիոյ թեմերը մինչեւ աւելի այդ ճիւղէն զուրկ մնացած են, բաղդատմամբ ուրիշ քրիստոնեայ ազգերու և հակառակ իրենց ջերմ դպրոցասիրութեան, չեն ունեցած իրենց գլխուն վրայ, առաջնորդ մը։ Կաթողիկոս մը որ օգնէ իրենց բարոյապէս, ուղղէ կրթական թերին որուն մէջ մնացած են առանց յորդորի ու խրատի։

Տ. Գէորգ եպիսկոպոսի կաթողիկոսացումը՝ ամէնէն աւելի ուրախութիւն է անոր համար որ, իր ամէն կարողութիւններովը մէկտեղ, «վանական մ'է», վանքի մէջ մեծցած, սնած, դաստիարակուած ու այն միսթիք կեանքը լաւ մը ըմբշխնելէ ետք միայն անկէ դուրս եղած։

Եւ Կիլիկիոյ վանքը հիմա անհրաժեշտ պէտքն ունի Կաթողիկոսի մը որ գիտնայ թէ՛ դպրոցի լեզուն, թէ քարոզի լեզուն։

Միաբանութիւն մը կազմակերպելու, զայն օրինաւորապէս վարելու, անոնց մէջ համերաշխութիւն գոյացնել դիտնալու համար, խելքի հետ մէկտեղ շատ չափով տլ փորձառութիւն պէտք է։ Նորընտիր Կաթողիկոսը որ պարիներ բոլորած է Ս. Երուսաղէմայ վանուց մէջ, բնական է որ տիպար միաբանութեան մը վերածէ Կիլիկիոյ վանուց Միաբանութիւնը։

Ասոնք բարի իղձեր են զոր կը տածենք, նկատողութեան առնելով Տ. Գէորգ Սրբազանի անցեալ և ներկայ գործունէից պաշտօնավարութիւնը որ իրաւամբ հացուց զն. Սրբազնութիւն՝ եկեղեցպէտն այս բարձր պաշտօնին։

Կիլիկիոյ ժողովուրդը եկեղեցասէր է, դպրոցասէր է, բայց ոչ կայր մոլեռանդ։ բողոքականութիւնը գրգիռ եղած է մերայնոց որ ուշադրութեամբ կարդան Ս. Գիրքն ու գիտակցութեամբ հաւատքով փարին իրենց եկեղեցիին։ Այս պարագան առիթ եղած է իրենց խստապահանջ ըլլալ կղերին մասին, առաւելութիւն, ուսում, վարչական կարողութիւն, պերճախօսութիւն մինուեալ անոր վրայ և այս ամէնքով օժտուած անձնաւորութիւնը գըտնելէ ետք յարգել զայն, հնազանդիլ ու խոնարհիլ անոր առջեւ։

Ի մասոյ վերահասու ըլլալով Տ. Գէորգ Սրբազանի արժանեաց, կը խնդակցինք՝ Կիլիկիոյ ժողովրդեան այս ընտրութեան առթիւ և կը մաղթենք որ իրականութիւն չի գտնեն այն յոռետես զրոյցները, որ սակէ առաջ չրջեցան Ն. Սրբազնութեան հրաժարելուն մասին։

Այս կարգի խուսափողական ձեռնարկ չենք սպասեր Տ. Գէորգ Եպիսկոպոսէ, որ ցարդ ամէն պաշտօն ընտանեցած է։

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կիլիկիոյ նորընտիր Կաթողիկոսը 1852 Փետր. ամսուն ծնած է Ռումանիոյ Իսմայիլ քաղաքին մէջ, և որդին է Տ. Յարութիւն Բոզովիչ քահանայի։ Բոզովիչ մականունին հայերէն թարգմանութիւնն է Երէցեան։ Բոզովիչները Ռումանական գաղթականութեան մէջ ամէնէն պատուաւոր անուններէն մին մարկեն։ Իր ծնողքը փոքրիկ Գէորգին համար ուխտ ըրած էին, և չատ կանուխէն, 8—10 տարեկան հասակին մէջ, Երուսաղէմ զրկեցին զինք։ Այս նախասահմանեալ կեանքը չատ լաւ պատչաճեցաւ ուշիմ պատանիին, որ մեծամեծ յառաջդիմութիւններ ըրաւ ուսմանց մէջ, և ամէնէն յուսալից անդամներէն մէկն եղաւ Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան։

1878ին, երբ 26 տարեկան էր, Վարդապետ ձեռնադրուեցաւ Տ. Եսայի Պատրիարքէն։ Վանքին մէջ գլխաւորապէս ուսուցչական պաշտօն վարեց, և երկար ատեն Տեսուչն եղաւ Ժառանգաւորաց Վարժարանին։ 1890ին Մայրագոյն Վարդապետութեան ատիճանի բարձրացաւ։ Ռումանիա և Եւրոպա Նուիրակ զրկուեցաւ Վանքին կողմէ։ Ռումանիոյէն և Ֆրանսիոյէն քաջ հրմտութիւնը մեծապէս դիւրացուց իր այս պաշտօնը։ Անգամ մը Ռումանիոյ մէջ կառավարական պաշտօնի մէջ գտնուող ազգայնի մը յուղարկաւորութեան չատ մը նշանաւոր օտարազգիներ ալ ներկայ կը գտնուին։ Ռումանական կղերին մէջ լաւ ռումաներէն խօսողներ կան, բայց ֆրանսերէն լաւ խօսելու չափ խնամեալ կրթութիւն ստացած չեն։ Ազգայինները կը նեղուին՝ ի տես մեր Կղերին այս խեղճութեան, բայց յանկարծ Տ. Գէորգ Վրդ. կ'կանգնի իր արքենի պարթեւ հասակաւ, և ջինջ, լեցուն առոգանութեամբ, յանպատրաստից ֆրանսերէն դամբանական մը կ'խօսի ա՛յնքան քաջայարմար խօսքերով որ բոլոր ներկայք գոհ կ'ըլլան, և ազգայիններն ալ մեծով շունչ մը կը քաշեն՝ օտարներուն առջեւ Հայ. Եկեղեցիի արժանաւոր և տաղանդաւոր նիրկայացուցիչ մը ի հանդէս բերել կարենալուն համար։

1892 ի Մայր Աթոռոյ Կաթողիկոսական ընտրութեան Տ. Գէորգ Վրդ. ներկայ գտնուեցաւ իբրեւ պատուիրակ Եմրոպայի և Ռումանիոյ Հայերուն։

Նաև, իբրեւ Նուիրակ Երուսաղէմի Վանքին, Կ. Պոլիս եկաւ՝ Ս-Քաղաքն գաւառնորդելու համար Տ. Յարութիւն Պատրիարքը։

Երուսաղէմի Փոխանորդ Տ. Սիմէոն Սրբազանին իբրեւ օգնական պահ մը Կ. Պոլսոյ մէջ պաշտօնավարելէ ետքը, 1895ին անոր մահէն ետքն յաջորդեց փոխանորդութեան պաշտօնին, և 1898 Փետր. 28ին Էջմիածնի մէջ Եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ Ն. Ս. Օծ. Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոսէն։

Այսպէս չատ տարիէ ի վեր Կ. Պոլիս կ'մնայ, և զանազան անդամներ Ազգային Վարչական պաշտօններու մասնակցած է, և երկու անդամ Կրօնական Ժողովոյն և անդամ մը առժամանակեայ Խառն Ժողովոյն անդամակցած։

ԸՆՏՐՈՒԹԵՆՆ ՊԱԲԱԳԱՆՆԵՐԸ

Նախընթաց օր, Ընտրողական Ժողովին նախագահ Տ. Սահակ Խապի. Խապայեան, Պլսէն ստացած հեռագիրներուն համաձայն, անմիջապէս հրաւէր ուղղած է բոլոր պատգամաւորներուն, որոնք որոշեալ ժամուն ներկայ գտնուելով Ազգանայի Մայր եկեղեցւոյն մէջ, նիստ կը գումարեն։ Նախագահը ժողովին կը հաղորդէ Պոլսէն վերադարձուած երկանուն ցանկը։ Հոն ներկայ կը գտնուին Վեր. Կուսակալը և Մէջթուպեի պէյը, որոնք Վեհ. Կայսեր արտաքսութեան ուղղուած բարեմաղթութիւններէն ետքը կը մեկնին։ Ապա,—հանդուցեալ Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոսի յիշատակին հոգւոյ մը ըսելէ վերջ, — գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրութեան կը ձեռնարկուի և Տ. Սահակ եպիսկ. ի ստացած 27 քուէներուն դէմ 32 քուէով Կաթողիկոս կը ընտրուի Տ. Գէորգ եպիսկ. Երէցեան։

Ժողովուրդը, որ խնուած է եղեր եկեղեցւոյն շրջափակին մէջ, իւրաքանչիւրն՝ ի տես այս արդիւնքին, անհուն խնդութիւն և ոգեւորութիւն ցուցուցած է, և երախտագիտութիւն յայտնած Ն. Կ. Վեհափառութեան։

Սահակ եպիսկ. անմիջապէս Պատրիարքարան քաշած է ընտրութիւնը ծանուցանող հեռագիրը, որու պատասխանն ահաւասիկ.

«Ընտրողական Ժողովը այսօր գումարուեցաւ և յիսունը ինը ձայն ունեցող քառասունը ինը՝ Ընտրողներ գաղտնի քուէարկութիւն կնտարեցին։ Երկու ընտրելիներէն ԵՐԷՑԵԱՆ Տ. ԳԻՆՈՐԳ եպիսկոպոս մեծամասնութեամբ և երեսուն երկու քուէով ընտրուեցաւ Կաթողիկոս Կիլիկիոյ։»

Այս հեռագիրը երէկ ցորեկ ժամը 6ին հասած է Ս. Պատրիարքին։

* * *

Նորընտիր Կաթողիկոսը երէկուընէ սկսեալ արդէն շնորհաւորութիւններ և խնդակցութիւններ կ'ընդունի իր բազմաթիւ համակրողներէն և բարեկամներէն։

Սահակ եպիսկ. Խապայեան շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած է Երէցեան Սրբազանին։

Ազգ. Վարչութեան բոլոր անդամները, Ս. Նախագահն ու Պատրիարքարանի պաշտօնեութիւնը, ինչպէս նաեւ բոլոր բարձրաստիճան եկեղեցականներն ու ծանօթ անձնաւորութիւններ անձամբ շնորհաւորեցին Ն. Սրբազնութիւնը՝ Տ. Գէորգ Սրբազան Երէցեանը։

(Տե՛ս Խառն Ժողովին որոշումը և շնորհաւորական հեռագիրները Ազգայիններուն մէջ)։

ՀԱՆԳԱՐՈՒՐ ԴԷՄՔԵՐ

ԴԱՒԻԹ ԽԱՉԿԵԱՆ

(Բ. ԵՐԿՎԵՑԵԱԿԻՍ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ Ե. Ը)

Հոգ. ա. Դ. է՝ ունեւորը մեր դրագէտներու անկուտի կոյտին մէջ իր... Ծածկանունները ցանկով, որոնց ցանկմամբ պիտի Պրուսացի կարապետ Զամուրճեան Պատուէնի Տէրոյենցէն սկսէ, մինչեւ վակոն մը չարք սառբադրութիւնով սպանիացին։

Իրաւոր օրը իրիկուն կ'ըլլայ թէ որ ատոնք մէկիկ մէկիկ հանրելու ելլամ։ Թերթի մը մէջ՝ Հանկարտ—Գիլերուկ, Իբր, Դանօ. հայաթերթին մէջ՝ Ղունտիկ Թոնդրակեցի, Դ. Խաչիկոց. գոս՝ Մաշկերտուն։ «Հանդէս ամսօրեայ»ի մէջ խարի խշրտոց, ինչ կ'ըսեմ, Գիլերուկ Գիլերկոց։ Մ'ը մէկը, աղբար, մ'ը մէկը։

Անանկ որ երբ գինքը հանուեցուցնենք անունի այս անհուն ճիճի պիճներէն, որոնցմով ճ'ղդ նմանութիւնը կ'առնէ մեր բարեկենանքի ծպտուած ներուն, — կը մնայ մեզի Խաչիկ ախպօր խելացի Դաւիթը՝ որ միայն Բանասիրականը գրկեր է՝ Անոր մգլտա խլլտա զրգիլիկներով։

* * *

Արաբկիրի Մաշկերտ գիւղէն է։ Սա՛չափ մանչ մը էր, երբ Պոլիս պանդխտեց։ Ուսում, գիտութիւն, ամեցաւ, տրճեցաւ իր մէջ... հասակէն ի զատ։

Իր դուրսեցիի մարդավար, բարի խառնուածքը ոչ բրտութիւն ունի, ոչ ցրտութիւն։ փո՛յթ կը փարիս իրեն ու բարեկամ կ'ըլլաս, իր ընդհ. պատմութեան հմտութենէն առաջ (և չա՛տ առաջ) իր պարզութեանը հանելով։

Երեսին լծէը եղած է։ Երեւակայէ՝ խնձոր մը՝ ուրկէց խածուկ մը ես գողցած։—Թմնիրի արկած։

Իրական կեանքի մէջ նոր-փեսայ, բանասիրութեան մէջ, —իրե՛ն հարցուր որ ըսէ։—«Ե՞ս ո՛ւրկէ բուսայ»։

Բալուածքը մանոր ու արագ, նայուածքը տարտամ, անորակ. իսկ գոյնը՝ ամրոյն, թխորակ։

Ունի գիր մը պը՛ռտիկ, մրջունները՛ տոտիկ։ և գրականութիւն մը՝ պուտիկ պուտիկ հոսկէ հոնկէ թռցուցնելու մօտիկ։

Ու ըսե՛լ թէ կը մեղանչէ կոր։ Մ'ը բանասէրն է ան —Նայիմ— որ աղբիւրներու չի՛ դիմեր՝ իր հետազօտումները ազատօրէն յետոյ զօդելու համար իրարու։ Բայց բանն այն է որ չոր աղբիւրէն չի բերէ մարդ իր գր. պրպտումներուն արդիւնքը։ Ինք ատոնցմէ չէ՞ ան։— Անտոէ լը Թէվոը, Թիրայր տը Շիրակ, (Ինչ կ'ըսեմ), Թիռառ տը Բիալ, Գարրագաշ, Թր. Լը Նորման, «Հայրուսակ»ին հեղինակը, վերջապէս... Փաւրստոս Բուզանդացի՝ չեն ձգած զինքը առանց ջուրի, առանց հացի։

Մ'ողբ որ քի՛չ համ կ'առնեմ, կամ բնա՛ատ ընտրած ճիւղէն։ Եւ ո՞վ ի՞նչ կը հասկնայ սրկէ, ըսէք, խնդրեմ. «Կոկորդիլոսին կոկորդը Սէվէք-Ռայի «բերանը կը համարուէր. Ապիսի կերպարանքով Ոսիրիս ու Փթահ կ'որոնեցին իրենց պաշարը»։

Սակայն մեր մէջ, ուր մատով կը համրուին այս խրթին ճիւղը ծիլ-ծիլներ, ինք իր տեղը պիտի ունենայ նորէն, — մաղին մէջ դեռ ճերմակ չմնացած, — Կ. Ե. Բամաջեանները բանասիրական ցանցառ շարքին մէջ։ Երբ մանաւանդ Գիլերուկի լապտերը ձեռքը հուսա հունա ճորճորայ, փնտռտրելու Յարաէլեղներու պաշտամունքը կամ Պնակալէղներու ատամունքը։

* * *

Որչափ որ միտքս են, յիշեմ իր օրով Բիւրակնի ու միւս թերթերու մէջ ըրած ա՛յն հրատարակութիւնները՝ որոնք ետքէն վէճի դուռ բացին։ — Հին Մաժակա, Զինատան, Հոգեյածութիւն, լեզուի խնդիրներ, (Աւելիկբարբառը, Ե. ու Է. ձայներու հընչումը), 200 ամեակ Մխիթար աբբահօր, «Մուցերնիդ քաշուեցէք», ու մանաւանդ «Կրօնքը Հայոց մէջ» ուսումնասիրական տեսութիւնն՝ որ երեւցաւ Մաչկի ամենէն ծաղկած, բուրումնայորդ շրջանին մէջ։

Ան լուրջ յօդուածները, իրաւ, փուճ կուգան ինձի ու քեզի, բայց ատոնցմո՛վ չմնաց Խաչիկան հանրոյզի աղուսէ այն գր համբաւը, որ չի փչեր, բայց կը թափի։ և ինք ցայսօր կը մընայ այն ինքնասիրդ դէմքը որ իր պըզտիկ կազմին մէջ, մեծկակ սիրտ մը ունի, համբերութեա՛ն համար՝ որ մաղը մորուքն կը դասէ, ըլլիկը պըլիկէն, որ թաթիկովը մուշտակի սոնը հատիկ հատիկ կ'անջատէ, ու ինքնիրմէ՛ն ալ բան մը կը կաթեցնէ իր գրածներուն մէջ։ Ատանկով, իր մասին բանաձողի ամէն կասկած որ գոյացած էր թերեհաւատներու միտքին մէջ կ'անհետանայ բոլորովին։

Կարճ բրդօն մը իր ոճէն։

«Գանձակայ Վարդապէտն գիւղին և Սալ-«նաձորի (Պիթլիզ) լեռնային սրբավայ-«ները ունին իրենց սօսեաց անտառնե-«ր կամ պուրակները, իրենց մանրու-«փետ ճիւղերով ու թփերով»։

Տեղագրականի յատուկ տեսակ մը լեզու, որ չը գիտցուիր ուսկից ծըլնած է։

89ին իր ընդպատում յօդուածը՝ «Սահեղուն ձչխարհի ըստ հին ազգաց» դրաւ Աբէ՛ն։ «Ճառաջդիմութիւն Բանասիրութեան ըստ... նոր ազգաց»։ ա՛ս պիտի ըլլայ ապահովարար իր վաղուան յօդուածն ալ։

Ասոնք ամէնքը աղէկ, աղէ՛կ՝ բայց հանենցուցի՛ք իրեն այն ժպիրն խոյանքը, երբ ելաւ չափուիլ Ուսումնապետի մը հետ, անոր գրածը քննադատելով, միտուընի՛դ է վերջրանը, «հիմակուհիմայ այսչափ!...»

* * *

Ուր որ տեսնէք տեղեկութիւններ Խաղեան ու Հաստան։— Խօսքը ձերն է, Պարոն Խաչիկոց, հրամմեցէք ատեան։

ԹԷՈՎԻԿ

ԼՔԵԱԼ ԿԻՆԵՐ

Գիւղացի երկու դեռահաս հարսներ՝ որոց մէկը կը կոչուի Սըռմալու 17 տարեկան էր իսկ միւսը Մարթա 19 տարեկան, երբ հարսանեկան քօղը ձգուեցաւ իրենց գլխուն վրայ։ Ասոնք հաղիւ թէ մէյմէկ տարի վայելեցին ամուսնական կեանքը, ահա երիկները զանոնք ձգելով պանդխտ եղան ի Պոլիս, ուրկէ մէկ տարի մինակ իրենց դրամ ու նամակը ղրկելով մխիթարեցին իրենց կիները, այնուհետեւ զիրենք ցոփութեան, զե՛ղջութեան և անառակութեան տալով մոռցան հոս իրենց մատղաշ կիները՝ որոցմէ անբաժան մընալու ուխտ ունէին, մոռցան իրենց մէկ հատիկ զաւակները՝ որոց ծննդեան պատճառ եղած էին։

Այն մանկամարդ դժբաղդ հարսներուն առաջինը Բիւնկացի է, որուն երիկը, Յակոբ Կոճոյեան, կոխուան է այսօր։ Սըռմալու խիստ ճարահատ և ըքուած հոս հոն դիմեց որպէս զի Լուսէր Աստուծոյ իր տարապայման կացութեան դարման մը տարուի. «13 տարիներ ի զո՞ւր սպասեցի, թաղականնե՛ր ըսաւ, և որովհետեւ իմ կեանքս օրէ օր կը թառամի, պէտք է ազգ. վարչութիւնը վերջ մը տայ դժբաղդութեան։» Երիտասարդուհին այս բողոքը ներկայացուցեաւ վաղապէս Արաբկիրու առաջնորդ Տ. Մուշեղ վրդ. տին որ բարեհաճեցաւ Պատրիարքարան գրել և լրագիրներու միջոցաւ Յակոբին դիմագիծը ընել և փնտռել։ դժբաղդաբար մինչև հիմա բնաւ ձայն մը չկրաւ անոր մասին։ Այսօր հոգ անոր կինը երկանը ողջութենէն անյոյս՝ նոր ամուսնի մը կը սպասէ։ ինչ մեղադրանք։ ենթադրենք թէ ողջ ալ լինի, դիմացութիւն չէ՞ տակաւին այդ կենդանի մեռելին վրայ յոյս դնելը։ Երիտասարդ Հարսն Մարթա՝ Զիմարացի է՝ ասոր. երիկը Կամացի Միսաք Աւօճեան կը կոչուի, որ 16 տարիներէ հետէ Վառնա կը գտնուի. սա քանի տարիներ առաջ, «ապ ես ես քու երիկդ չ'եմ», վճռագիրը անկէ ղրկած էր հոս։ Մարթա այն գրէն ցայսօր կրսպասէր որ իր ամուսինը դարձի գար թերեւս ու իրեն տէր լինէր, իզուր սպասին։ «էհ, ալ կրնամ ապասնել», պօռաց առջի օր քոյս դեռապի հարսը՝ ան՝ զ ուսանելու ունէր, ոչ գրեսաոչ օգնող և ոչ յոսատուր։ Ինքզինքս վարչութիւնը կրնայ միտնա վերջը առանց խղճահարութեան ըսել, ապասէ՛։ կեանքդ մաշեցո՛ւր պատասակ այրդ դարձի գայ օր մը։ և մինչև երբ։ Գարնան երկանակին երբ լեռները դարձա գուտան իրենց ծծիներն գաղբատին համար պատուած կանկաքը։ ասանկ խեղճեր թերեւ ժամանակ մը ապրին խոտաբամանեղով, իսկ հիմա ինչ ընեն ընտանեկան ամուսնական ազգաներ օր քան օր բազմապատկելու վրայ են ազգին մէջ, տարեաբեր ցայսօր մեր կրօնաբարոյական տեսակը չ'հաճիր նոր անօրէնութիւն մ'ընել այս մասին։ Ասոնք այնպիսի չարիքներ են որոց համար ողջամիտ միտքը կ'բաւ՝ թէ անդարման մնան, ազգին պատիւը կ'ապրանաւորուն, և մեր սրբասուն հրամանի վրայ բիծ մը պիտի թողուն։ Մեր այն հարսներ՝ որոց անկարելիր այօք չէ կարելի նայիլ, «քիչ մը» կ'ըսպասեն որ ամուսնական այս խիստ օրինաց մէջ բարեփոխում մը ներմուծուի։ Իսկ եթէ այս դոյզն միջոցին մէջ՝ ուրիշ վերջ մտադրած են իրենց փրկութեան նաւահանգիստը ժամանել, տեսնեն դպա, տարպուած են առաջուր բնել զան. քանզի բնութեան տակ «քիչ մը» ևս եկեղեցաց այս մոլեռանդ խպտութեան բարեջրման կ'ակնկալեն, իսկ անդին Մաննիկ հարսը 'իզուր 15 տարիներ իր ամուսնոյն վերադարձին սպասելէ ետքը ալ բոլորովին յուսահատ, հաւատափոխութեան կը դիմէ։ Էհ ինչ կրսէք, սա արդար վրէժխնդրութիւն մը չէ՞ այնպիսի անխիղճ և անուղղայ ամուսիններու դէմ որք կամաւ իրենց խեղճ կենակիցները անխնամ և անթիւնք թողլով իրենք անդին հաճար ու մէկ վայելքներով կ'սնցընեն օրերնին։

Այսպիսի դժնդակ կացութեան մինակ դարմանն ո՞վ պիտի լինի, ազդականք թէ առաջնորդարանք, որք զզուած այս օրինակ բողոքարկուներէ՝ համբ պատասխանով կը ճամբեն։

Անցողակի կը յիշեմ թէ նախորդ տարիներ Տ. Մուշեղ և Տ. Բարկէն վարդ. ներ այս խնդիրներով բաւական ողողեցին գրական հրապարակը, սպասելով թերեւս որ Օրէնքը սահման մը դնէ ասոնց համար որպէս զի իրենք չ'ըստիպուին միշտ ատոնցմով զբաղիլ։ զի այս օրինակ լքեալ կիներ շատ են իմ մէջ, որոց ամուսինք եթէ մի օր իրենց անդառակ վարմունքէն յափրացած կիներուն գիրկը դառնան ծերացած ու խրոցքացած, փոխանակ անոնց սիրոյ առարկայ լինելու, անոնց բեռ ու ապարգանք պիտի լինին ու արատն այս կիներուն ամբողջ կենսագրութիւնը։ ինչ պիտի լինի։ — դառնութիւն։ Կան աշխարհի վրայ կիներ որ անմարելի համբերութեամբ աշխարհի բոլոր վայելքներէն կը զրկեն զիրենք ու հանդերձեալին կ'ակնկալեն։ կան կիներ

որ ամուսնութիւնը ոչինչ համարելով կոյս կը մնան կան կիներ որ իրենց լծակցին մահուանէն վերջն չեն ուզեր այլ եւ ամուսնանալ, այս դասակարգին պատկանողներ սակաւաթիւեն, իսկ անդին առուար մաս մը որ կուզէ Աստուածալեմ օրհնութեան մը համաձայն աճիւն ու բազմանալ և երկիրը լեցնել, օրէնք է միթէ ճնշում բանեցնել անոր վրայ։ Այս անպատեհութեանց առաջքն առնելու համար կրօնական պաշտաւելի ժողովը պարտի իր աւագ ուշադրութիւնը դարձնել այս խեղճ բողոքարկու տկար արարածներու վրայ. իսկ եթէ տակաւին ամուսնութեան և կրկնամուսնութեան օրէնք մը չի սահմանէ, անուղղակի ըսած պիտի ըլլայ ասոնց, գնացէք տարբեր հանգրուանի մէջ գտէք ձեր հանգիստը։

Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՍԲԱՆԻԱ

է

ՍԱԿԱՍԹԱ ԳԱՊԻՆԷՍԻ

Ղարպի Էվրոպա մէմլէքէթներին ճիւմլէսինտէ օյուտղու կիպի, Սբանիատա տախի էօթէտէն պէրու միթէատա տիա բօլիթիգա ֆըրգալարը մէվճուտ օլուպ, պունլարին պաշլըճալարը Լիպէրալլար էվ Մունհաֆազաքեարլար տրը։ Անճագ Սբանիա մէպուսան վէ անան մէճլիսլէրի ալանը՝ Ֆրանսա բարլամէնթօսը ագասը կիպի հասիտիրգամ վէ սէրթ օյուտգիները հալտէ, Սբանեաները իտարէ իտէն նաղբրլար հէյնէթների Ինկիլիթէրա գապինէթօսընը անտրմըշլար տրը։ Մունհաֆազաքեարլարընը էն մէշնուր բէրմի պուլունան Բաալնօլա տէլ Գուսթէլլօ զէմանընտա, պաղէն մուսիւլէյ՝ պաղէն տէ Մ. Սակասթա միանավէպթէն Սբանեաները իտարէ իտիեորլար իտի, նէթէքիմ Ինկիլիթէրատա Կլատսթօն սաղ իքէն։ Սակիլիթէրատա գապինէտի տիւշտիւնիւ վէ լիզպիրի գապինէտի տիւշտիւնիւ մուսիւրիէյ՝ բարլամէնթատա, եանատա մուսիւրիէյ՝ էքսէրդինէթի մէմուն իտէմէտիրի հալտէ, եէրինէ Կլատսթօն գապինէտի իշպարընա գէլէր իտի։

Մ. Բան վրա՝ ճիտտէն տիրլամա տէնիմէնէ չանան պիր գաթ օրմագէ, մուհաֆազաքեարլարը էն մուգթէտիրլէրի վէ էն բարիգլարը պիլէ թէմամը իլէ քէնտիսինէ իթաատ իտէլէր իտի։ Անճագ՝ ալէքսանտան սօնրա, մէվրը ի Թուլմազ իսթէէն Մ. Սիւվէյա, տիբէ տը Թէթուան, ժէնէրալ Ազքարակա՝ խարիճէն պէտիւբ պիր Նիւֆուզա մալիբ օրմատգլարընտան, վէ տախլէյնէ՝ տախա պիրիպիրլէրինէն բանլարընը պօզմադա չալըշտգլարընտան, մուհաֆազաքեարան ֆըրգասը՝ կէրէքթօրթէս մէճլիսինտէ վէ կէրէք էհալի նէզտինտէքի նէկի գուվվէթինի կիտիքճէ դախով իթմէկէ պաշլամը։

Հաթթա, պու կիւնքի Սակասթա գապինէսինտէն էվվէլ, մէմլէքէթի իտարէ իտէն ժէնէրալ Ազքարակա գապինէսի՝ թէսավուրաթընընը հիշ պիրինի իթրա իտէմէտի։

Սբանիա՝ Պահրը Մուհիթը Քէպիրտէ վէ Պահրը Մուհիթը Աթլասիէքի միանմէմէքեաթընընն սօն բարիալարը պուլունան Ֆիլիբին ատալարը իլէ Բուպա վէ Բօրթօ Ռիգսեը, էլտէն չըգարտգատան սօնրա, իւմիտ իտիլիր իտի քի, էսկի մէտլէքինի թէրք իտուպ, էգօնոմի իթմէկէ հարպիյէ վէ պիւտճէյլէրինի էնտիրուպ, ատա զիկին մատէնլէրտէն՝ չարգ, չիմալ վէ վասաթ ճիհէթլէրինտէ պուլունան օգատար միանպիթ արագիտէն իսթիֆատէ իլէ, պու սուրբէթլէ Ֆէրտինանտ վէ Իզապէլ զէմանընտաքի չէօհրէթ վէ սալթանաթա իլէրտուտէ պիր կիւն նալ օլսուն։ Ֆագաթ նէ չարէ քի, Սբանեօլլարտա էսկի թէատսուպ հալէա պագը օլմագլա պէրապէր, էօթէտէն պէրու նիւֆուզլու պիր ասքէրի ֆըրգա տա վար տը քի, հէր չէյէ գարըշմագ իսթէեուպ, միմքին օլսա մէմլէքէթի իտարէսինի պիլէ էջէ կէչիրէճէք տիր։ Իշթէ պու ֆըրգա տը քի, ժէնէրալլար իլէ ամիրալլարա պէօեիւք պէօեիւք մաշլար թախսիա իթմէք իլուն, պէրրի վէ պարրի լիւզումընը գումանանընգլար իյճատ իթտիրմէէ մուվաֆֆագ օլմուշ տը։

Միւսթէմլէքաթ պիլէ՝ ժէնէրալլարա իյրատ կէթթիմէէ վասրթա օլմագտան մատտա պիր չէյէ խըստէթ իթմէզլէր իտի։ Պու խուսուս՝ օ գատար տողրու տը քի, մէզքիր միսթէմլէքաթ՝ ճէմահիրը Միհթթէֆիգաեա գէչտի քէն սօնրա, գումանանընգլաղ՝ Վաշինկթօնատան չէքիլէն պիր թէլկրաֆէէ կէօրէ, Գանալ մէսէլէսի հագգընտա ագտ օլունան Հէյ-Բօնֆօդ մուգավէլէսի՝ Սէնաթօ թարաֆընտան թատիգ իտիլէճէք տիր։ Ֆիէնագրգա աեան ազասընտան 64 զաթ մուգավէլէի թատիգ իտէճէքլէրինի պէհան իթմիշլէր տիր։

ՍԸՐՊԻՍԹԱՆՏԱ ՇԸՄԷՆՏԸՆԵՐ.— Սբրպիսթան հիւքիւմէթի՝ մէմլէքէթին պիր չօգ ճիհէթինէ չուպուգլարընն ապասը տար օլարագ չըմէնտըքեր եաքտըրմագ իչուն, պիր Պէլճիգա սէրմաեէտարան հէյլէթի իլէ միղազքերաթատա պուլունունեօր իմիշ։

ՍԱՂ ՕԼԱՐԱԳ ԿԷՕՐԻԼՄԻՇ ՊԻՐ ԳԸԶ.— Լիգպօնատա Թէթանրօ խասթալըզընա տիւշար օլմուշ օլան պիր գըզ՝ պիր միատէթ էօլմուշ ֆարգ իտէլէրէք, սաղ սաղ կէօմիւլմիշ տիր։

Բաբաղ մէղարը իւզերինէ սօն տուալարը օգուեուպ այրըլմագ իւզրէ իքէն, մէղարատանպիր ոէս իշիթիլմսի իւզերինէ, քաբաղ վէ սարի հաղրը օլանլար գօշուպ, գէզը չըգարմըշլար իսէատ, զավալը 5 տագրգա սօնրա էօլմիշ տիր։

ԽԱՐԻՃԻՅԵԼԸ

ՖՐԱՆՍԱ ՎԷ ԱԼՄԱՆԻԱ.— Պէրլինատէ «Նասիոնալ Զայթունկ» կարէթասը՝ Ֆրանսա իլէ Ալմանիա տէվլէթլէրէրինին տօսթ օյմասընտան պահս իլէ տիւրքի, «Ֆրանսա իլէ Ալմանիա՝ եալընըզ սուլհա գուվվէթ վէրմէք իչուն պիրլէշիրլէր իսէ տէ, իւչիւնճիւ պիր տէվլէթէ հիճում իչուն իթթիֆագ իտէմէզլէր, չիւնքի միմքին տէեիլ տիր։ Ինկիլիթէրատա մէյտան օգումագ՝ Ֆրանսա վէ Ալմանիանըն մէնֆաաթլարընա մուվաֆֆագ տէեիլ տիր։

Զին գարըշգլարը վէ Բարիզ ումումի սէրկիսի սրասընտա, Ալմանիա վէ Ֆրանսա արասընտա կէօրիւլէն ահէնկ վէ տօսթանէ միհնաեպաթընտէվամը՝ իքի տէվլէթին պիրիպիրլէրինէ օյան խուսումէթլէրինի թէմամը իլէ իզալէ իտէրէք մուահէտէսիդ վէ իմզասը զ օլարագ, ումումի սուլհը տախի թէէմին իթմիշ օլաճագ տը։»

«Պէրլինըր Նայթէն Նախրիխթը» կազէթասը պոռ մէսէլէճէն պահս իթտիեի սրրատա տէեօր քի, «Կամպէթթա իլէ Ժիւլ Ֆէրրիին՝ Ալմանիա իլէ Ֆրանսա միհնաեպաթընն տօսթանէ պիր բէնկ ալմասընա ֆէվգէլատէ պիր էհէմմիյէթ վէրմէլէրի՝ թէսատիֆ էսէրի ատտ օլունամագ։ Պու իքի տիբլօմաթ Ֆրանսանըն հաեաթի մէնֆաաթընն՝ Ֆրանսանըն Ալմանիա իլէ օսթանէ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ

Տ. Տ. ԳԷՈՐԳ ԱՐՔԵՊ. ԵՐԷՑԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԷՆԹԷՐՎԻՒԻ ՄԸ Տ. ԳԷՈՐԳ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՀԵՏ

Կաթողիկ. ընտրութիւնը, —հակառակ ընդհանուր գուշակութեան — տեղի ունեցաւ ո՛չ թէ կիրակի օր, այլ հինգշաբթի օր, Առանայէն նախորդ օրուան մեղի քաշուած հեռագրին հաղորդածին համեմատ։ Երէկ առտու ալ թերթիս մամուլը դրուած պահուն, մեր մասնաւոր թղթակիցը հեռագրով կ'իմացնէր մանրամասն՝ ընտրութեան կատարումը, որուն միայն ամփոփումը հաղիւ կրցանք հասցնել։ Հեռագրին ստացումէն անմիջապէս վերջը, թերթիս արտօնատէրը, որ մինչեւ լոյս անձամբ կը սպասէր հեռագրին գալըստեան, ընտրութեան արդիւնքին տեղեկանալուն պէս փութաց շնորհաւորելու Տ. Գէորգ Սրբազանը՝ իր կաթողիկոսացման համար։ Ինչպէս ընտրական գործողութեանց ընթացքին մէջ ամէնէն կանխողը եղած էինք լրատուութեան, նոյնպէս և շնորհաւորութեան համար ամէնէն առաջինը եղաւ նոյնինքն «Մանզումէ»ի արտօնատէրը Յովհաննէս էֆ. Գայսէրլեան՝ Եղեկիէլ Վ. Արշակունիի հետ միասին։ Ազգային թերթերու կողմանէ միայն երկու արտօնատէրներ անձամբ շնորհաւորական այցելութեան գացած են՝ որոնց մին ալ Բիւզանդ էֆ. Քէչեանն էր։ Իսկ միւսները լրաբերներու միջոցաւ յայտնեցին իրենց շնորհաւորութիւնները։

Տ. Գէորգ Սրբազան, իր ընտրութեան լուրը առաջին անգամ «Մանզումէի էֆքեար»ի միջոցաւ իմացած է, երբ Բերա Միքայէլ էֆ. Մամիկոնեանի բնակարանը հիւր կը գտնուէր։ Թերթը զրկուած էր Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ քահանաներու կողմանէ՝ պաշտօնեայի մը հետ միասին։

Սրբազանը երբ առաջին անգամ լսեց իր ընտրութեան լուրը, ընթերցումով զբաղած էր և յանկարծական անակնկալի մը պէս, տարօրինակ ազդեցութիւն մը ըրաւ իր վրայ. և իրաւ, անակնկալ մըն էր, որովհետեւ մինչեւ հիմա բոլոր գուշակութիւնները միւս Սրբազան ընտրելիին վրայ կը կեդրոնանային, մանաւանդ որ Տ. Գէորգ եպիսկ. ի կրկնակի հրաժարականները բաւական զօրաւոր ապացոյցներ էին այս գուշակութեանց ստուգութեանը։

Սրբազանը դեռ որոշապէս տրամադիր չէր այս ընտրութեան համակերպիլ, և ինչ որ սեր պաշտօնակիցներէն մէկը գրած էր թէ իր հաւանութիւնը ընտրութեան տեղեկագրին հանելէն վերջը պիտի տայ, Սրբազանին բառերուն խեղաթիւրումն է միայն։ Սրբազանը տեղեկագրին հանելէն վերջը, ոչ թէ իր հաւանութիւնը պիտի տայ, այլ՝ իր որոշումը։ Ս. Պարիրաքը իրկուան դէմ այցելեց զն. Ամենապատուելիս Գէորգ Սրբազան, և զինքը շնորհաւորելով ի դիմաց Նառն Ժողովոյ, իր ջերմագին խնդակցութիւնները յայտնեց՝ քանիցս ողջագուրելով։ Ս. Պարիրաքը վերջին ծայր ուրախ էր ընտրութեան այս ելքին համար և միշտ կը ջանար համոզել որ Ընտրողական Ժողովոյ քուէին համակերպի։ Սակայն Տ. Գէորգ Սրբազանին հաւանութեան չափ ալ երուսաղէմի Տնօրէն Ժողովոյ և Պատրիարքին հաւանութիւնը հարկ է, քանի որ Սրբազանը իբր Երուսաղէմի Միաբան՝ իր գերադասները ունի։ Ս. Պարիրաքը երէկ գիշեր Տ. Գէորգ Սրբազանին հետ ընթրեց՝ Երուսաղէմատան մէջ։

ԿԵՆՍԱԳՐ. ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նորընտիր Կաթողիկոսը Գէսարոպոյ Իսմայիլ քաղաքը ծնած է։ 1867ին Պոլիս եկած է իր երեց եղբօր Յովհաննէս Բոքովիչի հրաւիրանօք, երբ Խասգիւղի Ներսէսեան վարժարանը ուսուցիչ էր այս վերջինը։ Նոյն տարին, եղբայրը՝ պատանին Գէորգը Երուսաղէմի փոխանորդ Սիմոն եպիսկ.ին կը ներկայացնէ խնդրելով որ այն Երուսաղէմ խրկեն։ 1867 հոկտ. 17ին Երուսաղէմ հասնելով Ժառանգաւորաց վարժարան կը մտնէ Սիմոն եպիսկոպոսին այս պաշտպանեալը՝ որուն պիտի վիճակէր անոր յաջորդ ըլլալ։ Վարժարանին մէջ, պատանին Գէորգ արտակարգ ուշիմութիւն կը ցուցնէ, և դպրոցին ամէնէն յաջողակ աշակերտը կը դառնայ։

Իր ուսանողութեանը, երբ հանգուցեալ Ապտա Զուլնդ Երուսաղէմ կ'այցելէ՝ Էսայի Պատրիարքէն կը խնդրէ որ վարժարանին աշակերտներէն որդեգիր մը տրուի իրեն, իսկ Պատրիարքը կը պատասխանէ. «Գնա՛, հանէ՛ և առ»։ Ասպեան ալ ամենէն ուշիմը Գէորգը կ'ընտրէ և կը խոստանայ Եւրոպա համալսարան մը դնել զինք։ Սակայն տնօրէնութիւնը այս առաջարկին կը հակառակի՝ Գէորգը վերցնելով դպրոցին փայլէն չզրկուելու համար։

1879ին՝ վարդապետ ձեռնադրուած է, նոյն տարին ստանձնելով նաեւ Ժառանգաւորաց վարժարանին տեսչութիւնը, զոր վարեց մինչեւ 1889, իր Պոլիս գալու թուականը։ Միեւնոյն միջոցին անդամակցած է նաեւ Տնօրէն Ժողովոյ։ Երբ 1897ին էջմիածին գնաց եպիսկոպոսանալու, ուղեցին զինք Տըփղիսի առաջնորդ ընտրել, որուն չհամակերպեցաւ առարկելով թէ իր մեծերուն դիմանէն կախեալ է։ Պաքուցիները խնդրեցին որ գէթ տարի մը իրենց քարոզչութիւն ընէ, փոխադարձաբար խոստանալով Երուսաղէմի բոլոր պարտքերը վճարել։ Այս առաջարկնալ մերժեց, զգալով որ իբրեւ Երուսաղէմի փոխանորդ իր վերադարձը յոգնած իր ուխտին աւելի անհրաժեշտ էր։ Ռուսական վերադարձին Երուսաղէմի պարտքին համար 12 հազար ռուբլի դրամ հաւաքած էր և վանքին համար կտակներ ըրած և ուրիշ կտակներու ալ խոստում առած էր։ Իր եպիսկոպոսանալու առթիւ, ուղեւորութեան միջոցին իր քարոզները միշտ փնտռուած են և ամէնուն յարգանքին արժանացած է, նոյնպէս ալ Ն. Ս. Օծութիւն Կաթողիկոս, միշտ իր հետը կը պատցնէր Գէորգ Սրբազանը։

Մելքիսեդեկ եպիսկ. ալ Եւրոպա այցելու հովիւ գացած ատեն ուղած էր Գէորգ վրդ. ը հետը տանիլ և Ատուռածարանական համալսարան մը դնել, սակայն այս առաջարկութիւնն ալ անհետեւանք մնաց։ 1873ին չրջանաւարտ եղած է և սարկաւագ ձեռնադրուելու համար Եաֆա գացած է թէև, բայց Եաֆայի ասուչին խոնջրդով վերադարձած և ուսուցիչ կարգուած է և երկու տարի վերջն ալ սարկաւագ ձեռնադրուած է։

Մեր պաշտօնակիցներէն «Մօնիթէօռ», նորընտիր Կաթողիկոսին նկատմամբ յարգական տողեր հրատարակելէ վերջ, սապէս կը վերջացնէ.

«...Սրբազանը Թուրքերէն և Ֆրանսերէն լեզուներուն հմուտ է և տերը՝ նամայնագիտական (անիքլօբէտիք) կրթութեան մը։ Ունի նաեւ բեմբասիօսի արդար համբաւ մը։»

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Ընտրութենէն անմիջապէս ետքը, Առանայէն և Թարսուսէն հեռաւոր շնորհաւորական հեռագիրներ հասած են նորընտիր Կաթողիկոսին հասցէին։

1. «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ձեր ընտրութիւնը կը շնորհաւորեմ»։

Սահակ եպսկ. Խապայեան

2. «Ի դիմաց համայն Ընտրող. Ժողովոյ, կը շնորհաւորեմ Ձեր Սիսի Կաթողիկոսութեան ընտրութիւնը։»

Կիրակոս եպսկ. Բէքմէզեան

3. «Ձեր Սուրբ Կաթողիկոսութեան ընտրութիւնը շնորհաւորելու բարեբախտութիւնը կ'ունենամ։»

Սուրբ Վանքին Առանայի Աթոռակալը

4. «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ձեր ընտրութիւնը խորին խնդութեամբ շնորհաւորելով, մեր ամենուս պարծանք պատճառուիլը կ'արտայայտենք։»

Եօզղատի Պատուիրակ

Լեւոն Սարգիսեան

և Հաճնոյ Պատուիրակ Ճիկէրեան։

Նոյնիմաստ հեռագիրներ եկած են նաեւ հեռաւոր ստորագրութիւններով

Յովակիմ Քիւրքճեան, Մովսէս Թարգճեան, Յովհաննէս Թիւճարեան, Եղիսեան, Ապրիսեան Գրիգոր և Կարապետ, Յարութիւն Ներսէսեան, Պողոս Թաֆլանճեան, Քէշիշեան և Շահպազեան, Մէրսինի առաջն. փոխ. Խորէն քահանայ, Ճիւէրեան և Գալուստեան, Գարբիէլեան և Գապպաղեան, Պետրոսեան, Քէօչկէրեան, Եագաեան՝ Առանայէն։ Կրօն. Ժողովին նախագահ Մանուէլ քահանայ և անդամ Սթամպօլեան, Փիլաւեան, Պահճէճեան՝ Թարսուսէն, եւն. եւն։

Խառն Ժողովը իր երէկի նստին մէջ վերահաստատ ըլլալէ ետքը, Սահակ եպիսկ. Խապայեանի հեռագրին, որով Տ. Գէորգ եպիսկ. Երէցեանի Կիլիկիոյ կաթողիկոս ընտրուիլը կը ծանուցէր, իր գոհունակութիւնը յայտնեց և որոշեց Սահակ եպիսկ.է ուղղել նաեւ ընտրութեան եղանակին և գործողութեան տեղեկագիրը, անոր վրայ պաշտօնական հարկ եղած ձեւակերպութիւնները կատարելու և կաթողիկոսական օծումը վերջնապէս տեղի ունենալու համար։ Որոշեց նաեւ շնորհաւորել այս առթիւ Երեցեան Սրբազանը։

— Մուշի Ս. Կարապետէն 4 ժամ հեռու գտնուող Տէրինկ գիւղի Ս. Սահակ Հայրապետի մատուռ նորոգութեան համար, Կրօն. Ժողովին կողմէ Տ. Վահրամ Սրբազան առաջարկութիւն մը ըրած ըլլալով, Խառն Ժողովը ընդունեցաւ և որոշեց հանգանակութեան մը ձեռնարկել, պէտք եղած ծախքը հոգալու համար։ Միւս կողմէ որոշուեցաւ գրել Ս. Կարապետի վանահօր՝ որ նորոգութեան համար կարեւոր ծախքը տեղեկագրէ։

—Իզմիրի Ս. Լուսաւորչեան հիւանդանոցի հատատութեան հարիւրամեայ Յոբելեանի Ցանձնաժողովը իր տեղեկագիրը զրկած ըլլալով Ժողովին, անոր աշակցութիւնը խնդրած էր, — որոշուեցաւ Պոլսոյ մէջ եւս հանգանակիչ մանախում մը կազմել, ինչպէս նոյն գործութեան յարկին, անոր գոյութեան հարիւրամեակին առթիւ։—Դաւառային առաջնորդական վիճակներուն միացման խնդիրը, որու մասին ծրագիր մը պատրաստուած է, խորհրդակցութեան առարկայ դարձաւ։ — Կարնոյ երկրաշարժին նկատմամբ բերանացի բացատրութիւններ լսեց Ժողովը Ս. Պարիրաքէն և քանի մը կարեւոր կարգադրութիւններ ըրաւ։

Զեղեցաւ նաեւ յարաբերական զանազան խնդիրներով։

—Ռուսուն. Խորհուրդը նիստ գումարեց երէկ և զեղեցաւ գլխաւորաբար մատուցուած դասագիրքերու քննութեան խնդիրներով։

Ի մէջ այլոց, Տիկն. Զապէլ Հ. Ասատուր Ֆրանսերէնէ Հայերէն թարգմանութեան գործնական դասընթացք մը ղրկած էր ազգային վարժարաններու մէջ գործածուելու համար, զոր Ռուսական Խորհուրդը կանոնաւոր քննութենէ անցնելէ վերջը պէտք եղածը պիտի անօրինէ։ — Բուսմէլի Հիսարի վարժարանին ուսուցիչներէն Արամ էֆ. Նօթլամաղեան և Օր. Ծաղկինէ Երէցեան 30 ղրշ. նուիրած են, առաջինը 25, երկրորդը 5 ղրշ. Ուսուցչաց Օգնութեան Մնատուկին։ Լաւ, լաւ։

—Մեծ-Նոր գիւղէն Մարտիրոս Շարապխանեան ստորագրութեամբ մեղի գրուած նամակի մը մէջ կը կարդանք. —«Գիւղիս նորակազմ Աղքատախնամը առաջին անգամ ըլլալով, իր գոյութեան ապացոյցը տուաւ 400 ղրշ ի մօտ գումար մը յատկացնելով աղքատ այրի կնոջ մը, անոր անքնակեալ դարձած տունին նորոգութեան համար։ Աղքատախնամը, այս մասին հաւանութիւնը առաւ նաեւ Թաղ. Խորհրդին, որուն իրաւասութեան տակ կազմուած է ինքը։»

—Ս. Պարիրաքը, որ երէկ գիշեր Պարիրաքարան անցուց, այս առաւօտ, Տօն Թադէոսի և Բարթողիմէոսի, պիտի պատարագէ և քարոզէ մայր եկեղեցւոյ մէջ։

—Տատեան Յարութիւն փաշայի մահուամբը Ֆէրի գիւղի եկեղեցւոյն վերաշինութեան Յանձնաժողովը առանց նախագահի մնացած էր, Այս անգամ Ս. Պարիրաքը Յանձնաժողովոյ նախագահութիւնը Տ. Բարթողիմէոս Արքեպիսկ. Զամչեանի յանձնած է։

—Տանըմարքացի գիտուն մը Վան կը գտնուի այս պահուս, որ տեղական ժողովրդական բարքերն ու սովորութիւնները կ'ուսումնասիրէ եղեր յառաջիկայի ընդարձակ գործ մը երեւան բերելու համար։

—Նիկոէէն կը գրեն մեզ. «Տեղւոյս Ազգ. երկսեռ վարժարանաց ի նպաստ հաստատուած գորգի գործարանը օրէ օր յառաջդիմելու վրայ է. գործասէրներու (տէսթիկան) թիւը երեսունի հասցնելով փոխադրուեցան Ռէֆիի նախկին վարչատունը, որ իր բոլոր սենեակներովը պիտի ծառայէ իբր գործատուն։ Մինչեւ հիմա պատրաստուած գորգերը հիւսուածքի, ապահովութեան և ճաշակի կողմանէ, ուրախ ենք ըսել, որ գոհացուցիչ հանգամանք մը ունին։ Տարակոյս չունինք թէ հետզհետէ կատարելագործուելով պիտի կրնան մրցիլ անոնք, ուրիշ առաջնակարգ գործարաններու արտադրած գորգերուն հետ։

Մանրամասնութիւնները ուրիշ առթիւ կը գրենք»։

Նիկոէի Ազգայիններուն այս օգտակար ձեռնարկը խիստ գնահատելի է, մանաւանդ կրկին տեսակէտով, որովհետեւ, մէկ կողմէն, մեր մէջ լաւագոյն արհեստի մը մշակուելուն և զարգանալուն, միւս կողմէ ալ ազգ. վարժարաններուն մշտնջենական չահու աղբիւրի մը պատճառ կըլլայ։

Փափագելի է որ շատ մը քաղաքներու և մանաւանդ գիւղերու թաղական և հոգաբարձու ժողովները, ձեռներէցութիւնը ունենան հիմնելու նըմանօրինակ հաստատութիւններ, փոխանակ գանգատելու թէ ժողովուրդին աղքատ դասակարգը անգործ է, թէ նորահաս սերունդին մեծ մասը առանց արհեստի մնացած է և թէ՝ վերջապէս իրենց վարժարանները չահու աղբիւրներէ զուրկ են։ Ո՛և է արհեստանոց մը և կամ գործարան մը, կը յուսանք թէ, պիտի կրնայ առաջքը առնել այդ բոլոր անպատեհութիւններուն։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՐԿ

ԹԷՈԴԻԿԻ

Խմբագրութեանս պատուական անդամը, — որ չաբաթը մի անգամ իր ալպօմով կամ քմածին մէկ յօդուածովը կը պէնէ թերթիս Ա. էջը, — աւարտելու մօտ է իր բանասիրական երկը

ՊՈԼԻՍԻ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐՔ)

անուամբ։

Այս գործով Թէոդիկ ջանացած է ցուցնել 50-60 տարիէ ի վեր անգիր դպրութեամբ գործածուած մեր կիներու այն բարբառը որ հետզհետէ ջնջուելու, անհետանալու վրայ է՝ դպրոցներու գոյութեամբ և հայ իգական սեռին օրըստօրեայ մտաւորական զարգացմամբ։

Հոն ամփոփուած են, այբուբէնի կարգաւ, ոճեր, խուժանի ասացուածքներ, աղաւաղ բառեր՝ իրենց կրած տարօրինակ հրէշութիւններով, որոնց կից գրուած է նաեւ ատոնց այլասերումը և ստուգաբանութիւնը։

Ցաջողութիւնը անխուսափելի կ'ենթադրենք, երբ նկատի առնենք թէ մեր աշխատակցին գրական ուղղութիւնը ուրոյն գրչմամբ ունի միշտ ժողովուրդին գունագեղ բառերուն կիրառումը. և կը հրաւիրենք զինքը ներկայացնել իր այս ուսումնասիրութիւնը յառաջիկայ «Իզմիրեանց»ին։

ԹԷԼԷԿՐԱՖ

ՐՕՄԱ. 12 դեկտ. — Ֆանֆուլլա նամ Իթալիան կաղէթաստ՝ Զար հաղրէթլէրինի զիւարեթ էյլէմէք իւզրէ, Հապէշ իմբերաթորունուն էօնիմիզդէքի մարտ այլնտա Բէթէրսպուրկա կէլէճէկինի թէէմինէն պէեան իսթէօր։

ԼՕՆՏՐԱ.— Թէէմին օլունտուղունա կէօրէ, Լորտ Սալիզպիւրի՝ պիր գաչ այ սօնրա, ալէմը սիեասիյաթտան էչքիլէճէք տիր։ Միւսթէմլէքաթ նազիրը Մ. Զէմպրլէյնին պաշ վէքիլ օլմագ իւզրէ, զաքրէթ իսթէճէնինի բաղմէն, Մ. Պալֆուրին Լորտ Սալիզպիրիէ խալէֆ օլաճաղը զանն օլունտուեօր։

ՍՕՖԻԱ.— 125,000,000 ֆրանգլէզ Պուլկար իսթիքրազընին թասվիպ օլունտաճաղը մուհագգագ կէօրիւնիւեօր։

ՊԻԻԵՐԻԶ.— Ահան մէճլիսինէն միւնթէխապ պիր հէյէթ՝ գրալը նութգընա վէրիլէճէք թէշէքքիւր արիէսինի գրալ հաղրէթլէրինէ թագտիմ իթմիշ տիր։ Գրալ հաղրէթլէրի՝ խանէտանը հագգընտա պէեան օլունան մուհապպէթքարանէ վէ սատրգանէ հրամիյեթտան տօպաեը, թէշէքքիւր պէեան իթմիշ վէ պիւթիւն հահաթընը մէմլէքէթին մամուրիյէթ վէ սէֆաթը հալինէ հար իթմիշ օլտուղունտան պահալէ, արզ օլունան հրսըշեթը՝ պունա մուգապիլ պիր միւքեֆաֆ ատտ իթտիրինի, իլալէթէն սէրտ ու իթեան էյլէմիշ վէ պէյէտիյէճէ իթթիհատ իտիլմիշ օլան սրհիյէ թէապիրլէրինէ տէվամ օլունճաղընտան էմին պուլունտուղունը վէ օրտունունտ՝ մէմլէքէթին թէտարքարընընա միւսթահագգ իտուլկինի կէօսթէրտիրէնի պէեան էյլէմիշ տիր։

ԲԱՐԻՍ. — Մէպուսան մէճլիսի՝ բունանի ճէմիյէթլէրի պիւտճէսինին միւզաքէրամընա պու կիւն պաշլամըշ տիր։

— Կէչէն նոյեմբեր զարֆընտաքի կիւմրիւք վարիտաթը՝ պիւտճէտ եաղընը օլան թախմինէն աշաղը տըր։

ԿԷՃԷՔԻ ԹԷԼԷԿՐԱՖԼԱՐ

ԲԱՐԻՍ, 13 դեկտ.— Ժաքոնիա հիւքիւմէթի՝ Ժաքոնիա իլէ վլատիվոսթոք լիմանը արաբնտա իշլէեէն պիր վաբոր չիրքէթինէ թախսիսաթ վէրմիշ տիր։

— Շիլիտէ պուհրանը վիւքէյա զուհուրը մուհագգագ տըր։ Շիլի իլէ Արժանդին արաբնտա իլանը հարպ իսիլմէեէեի մէյմուլ տըր։

ԼՕՆՏՐԱ.— Ինկիլիզլէր՝ «Գլին տէյ» գուրպանէ, ժէնէրալ Տէվէթի կէրի կէթմէկէ մէճբուր էյլէմիշլէր տիր։

ՐՕՄԱ,— Իթալիա հիւքիւմէթի՝ Զին թագմինաթը հարպիյէսինի նագտա թէպտիլ իլուն, Բոմա վէ Միլան պանքէրլերի իլէ պիր մուգավէլէ ագտ էյլէմիշ տիր։

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Էսքու�տիւն ագչ. գաբ.	27—04
» » » էն եիւքսէք	27—05½
» » » էն աշաղը	27—34
Բուլմէլի չրմէնտ ագչ. գաբնտ.	105—¾
» » էն եիւքսէք	106—¼
» » էն աշաղը	105—⅝

ՊԱՆԳԱ ԱԳՍԻՕՆԼԱՐԸ

Բէժի ագսիոնը Օս. վիր.	—
Սիկարէթ Ա.	—89
» Բ.	—48
Թրամվայ	5—65
Ժուխանա	1—45
Օսպիկաթոն Թրամվայ	480—
Աֆիրանա	3—70
Գրէտի ժէնէրալ	—
Սօսիէթէ Օթօման Խկ. վիր	—
Լորիօտ	52—
Պանգ Նասիոնալ տը Կրէդ	408—75
Թրանսվալ	84—
Բրէսիզմ թասվիլաթը	459
Գրէտի Ֆոնսիէ էմիրսիէն	264—
Անատոլը չըմ ագսիոնը	9—67

ԱԳԶԷԼԷՐԻՆ ՖԻՅԱԹԸ

Օսմ. վիրասը 100 ղրշ.	ղրշ. բր
Պէյաղ մէճիտիյէ ֆարգը	108—03
Մէթալիք	99—
Խկիլիզ վիրասը	110—04
Ֆրանսէզ սիթունը	87—32
Բոլ	90—20
Գրէտիզ սիթունը	51—06
Գարպոն գայէսի	8—61

ԷՎՐՕՊԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Լօնտրա 7 Դեկտեմ.

Խկ. էհամը Խկ. վիրասը	92—63
Օսմ. էհամը այլլրը	24—37
» գաբանտը	24—37
» » Բ	49—75
« » Գ	26—87
Օսմանլը Պանգասը	11—25
Մըսրը Տուլ. մութթահրաթ	106—25
Պուլկար իսթիքրազը	87—75
Գամպիօ Բարիզ 3 այ վասէ	25—31½

Բարիզ 7 Դեկտ.

Ֆրնս էհ. 4% ֆր.	101—40
» » 4½ %	101—47
Եէնի Օսմ. էհամը այլլրը	24—95
» » գաբանտը	24—87
Բուլմէլի չրմէնտրֆէրի	107—
Օսմանլը Բէժիսի էհամը	315—
» Պանգասը	531—
Գրէտի Լիոնէ	1002—
Իթալիա էհամը	100—75
Բռիսրիթէ Թիւրք	—
Օսմանիյէ	—
Տուան Օթօման	523—
Սբանեօլ	75—45
Թրանսվալ	36—25
Գամպիօ 3 այ վասէ	25—135
Գրէտի Ֆոնսիէ էմիրսիէն	—

ԳԱՄՊԻՕ

Լօնտրա	110—3
Բարիզ 3 այ վասէլը	22—80
Ֆիորէն Մանտա	21 74
Վիէննա չէքի (գուլդն)	—

()—()—()—()—()—()—()—()—()—()—()

ՄԱՆԶՈՒՄԷՆԻՆ ԹԷՖԹԻՐԱՍԸ (20)

ՄԻՒԷԼԼԻՃԼԷՐԻ

ԷՄԻԷՆ ԷՆՍԼ ԼՈՒԻ ԺԻԱՏԻՍՍԻ

ՊԻՐ ՍԷՔՍԷՐԻ

Մարքի՝ կիրտիեի կիպի, եէրինտէն ֆըրլաեուպ, հալինի կիպէմէնէ մուվաֆֆագ օլտու իսէ ատ, սէրսէրէնէ ֆէնդարը միւտեգզըգանէսինտէն գուրթարամտը։

Մարքի։—Մատամ, Թրիպիւս էֆէնտի Թալիի իմիշ։

Մարքիզ— (Թրիպիւսատէն թավշանալարը ալարագ) ,կիւզէլ մուվաֆֆագըլնէէ, թէպրիք իսէրիզ, ինչալահ ալդ սըզ կէլուպ, Մ. Մարքի իլէ ավա չէգաճաղընըզը վատ իսէրսինիզ։

—Թապիթըմ մալիմինիզ օլտուղունտան, բէք սէօզ վէրմէզ իսէմ տէ, պու չէրէֆտէն արա սըրա հիսսէտար օլաճաղըմ շիւպհէսիզ տիր։

Մարքի—Նասըլ արզու պույրուլուրսա, Լորանս, եէնի տօսթումուզա քի՝ շիւք դարտնէրն պիր անախթարընը վէր քի, լոթէտիի վազրթ կէլէշիլաքն, գապալ պույրուլուրսա։

Մարքիզին ուզախթարը անախթարը Թրիպիւս ալմագտա թէրէտտիւտ իթտիրինտէն, Մարքի տէտի քի,

—Սլլընըզ էֆէնտիմ, պիր եատիկար եախսա պիր հէտիյէ ատտ իսէնիզ։

Մարքիզ—Միզտէ պունա մուգապիլ պանա արա սըրա կիւզէլ ալլարը-նըզտան կէթիրիսինիզ։

—Անախթարը ալըր վէ սէօզլէրինիզի գապալ իսէրսիմ։

Անախթարը Լօրանտան ալտըը վազրթ, էլլէրինէ թօգանմասընտան, վիճուտի էլէքթրիք ճէրէեանընա մարուզ պուլունմուշ կիպի տիթրէտի. գալպի թազիգ ալթընա կիրիեօր կիպի իարիգ իւլ ատէ պիր չէյլէր հիսս իթտիրինտէն, զահիրէն իշի անլաթարմագտան գօրգարագ, հաղըր պուլունանլարը սէլամլաեուպ չէքիլտի, չաթսատն պիր ազ ուզագլաշըր ուզագլաշմագ, պու ճէսիմ իգամէթկեահը ուզագտան կիւզէլճէ սէյր իթմէք իւզրէ, պիր չաեըրլըզա օթուրուպ, ապիմ պինանըն ուլվի մանզարասընը թէմաշաեա գօնուլտու։

Խայը միւտտէթ պու հալէ գալտըգտան սօնրա, օթուրտուղու եէրտէն գալգուպ, եավաշ եավաշ եիւրիւմէէ պաշլատը։ Եօլուն սաղ թարաֆընտան պիրիսի չըգուպ, թրիպիւսէ եագլաշարագ, էլլէյէ անըն օմուզունա թօգունտու։ Թրիպիւս՝ պաշընը չէվիրտիի վագրթ, չիչէ էլինտէ, տուրմաղա մէճալի օլմաեան պապա լը Բիւէլօեը կէօրտիւ։

Պապա լը Բիւէլլո՝ 60 եաշընը կէչկին, գբաա պօյու չէվիք պիր պապաճան տը։ Կէնճէլեինտէ, պիր չօգ մուհարէպէլէրտէ հազը պուլունարագ, մէհարէթի վէ չէճէաթի կէօսթէրմիշ տիր։

Աֆքէրլիքտէն իրն թէզքէրէսինի ալտըգտան սօնրա, տիւնեաեէ կէլմիշ օլտուղու պու գասապաեա ավաէթ իթմիշ տիր։ Թապուրունուն զաեէթի սէվտիեի պինպաշըսը թարաֆընտան պիր տէֆա հէտիյէ իտիլէն գբրմըզը թաքեէեի եատիկար օլարագ սաղաեուպ, էսկիթմէմէեէ դայրէթ իթմիշ իսէ տէ, մուվաֆֆագ օլամատը զընտան, նիհայեէթ պինպաշընընն խաթրասընը մուհաֆազա իթմէք իւզրէ, տահմա գբրմըզը բէկնկտ կիտմէեէ գարար վէրմիշ տիր քի, պու սէպէպտէն քէնտիսինէ օ հավալիտէ, (գբրմըզը թաքեէլի) նամը թագըմըշ տըր, ճէսուր, սաղգ պիր ատէմ տիր։

Մուհարէպէլէր էսնասընտա վէ Նանթ խաաթախանէսինտէ պիր ազ տա ճէրբանլըզ թանիլ իթմիշ տիր։ Գօճա իսթիեարը պիր գապահանը վարա, օտա սէրիսօշլուզը տըր։ Էլինէ կէչէն բարանը հէման քեաֆֆէսինի սրիրթօլու էչկիեէ սարգ իսէրէք, եէմէք աղ եէր։

Եօգարընտա սէօյլէմիշտիքեա, Թրիպիւս տէ սերիսօշլուղա պիր ազ զիեատէ մէեալ օլտուղունտան,

Լը Բիւէլլո—Ուսթա Թրիպիւս, պիր ատէմ էսկի գաֆատարըյա հիչ օլմազսա պիր տէֆա գատէն թօգա իթմէտէն գալտը սավուշուր կիտէր մի։

Թրիպիւս եօլունտա տէվամը արզու իսէրէք,

—Պապա լը Բիւէլլո իշիմ աճէլէ տիր սահիլէ կիտէեէիմ։

—Օլամազ, գապիլ տէեիլ. պիրէր պարտագ չագալըմ, պէն տէ սէնինլէ կէլիրիմ։

—Պէնիմէք կէլէմէզսին, եալընըզ շու ավ չանթամը վալիտէ կիրկիդէ կէօթիւրմէնիզի ըէճա խէրիմ։ Նարընն սապահ պօշալթուպ գաեալարտաքի գուլիպլեէ կէթիր, օրտաա սէնինլէ չաղըշտըրըրզ։

—Բէք կիւզել կէթիրիրիմ, ֆագաթ սէնի պրագամամ, մուվլագ իլէճէեիզ, հէմ պէն զէնկինիմ, մատմուազէլ Բա. թէնտօ։

(Տէլ—մ)

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԳԵՌԱՆԷՋ

ԱՌ ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նորմանական պզտիկ նաւահանգստին մէջ մեծ ցնծութիւն կը տիրէր։ Անոր համար որ երկար ատենէ ի վեր երկրէն բացակայող Նորմանացի ձկնորսներուն վերադարձը ծանուցուած էր և թէ, հակառակ մակընթացութեան և մրրկալից օդին խստութեան՝ օրէ օր կը պակէր կոչին պատասխանելու։ Ամէն մարդ կը մտածէր տխուր բացակայութենէն ետք վերադարձի երջանկութեան, դաւակին՝ զոր վերստին կը գտնէր, ամուսնին՝ որ իրիկունը ընտանեկանբոյնին մէջ, ձեր մօտ պիտի գար նստիլ վերջապէս։ Ան իր հեռաւոր աշխատանքէն ձեզի պիտի բերէր բոսորդէն գուլպային մէջ պահած դրամը ինչպէս և բոլոր այն գեղեցիկ պատմութիւնները որոնց դողդողումն կ'ունկնդրէ մարդ ընթրիքի ատեն, երբ ձիւնաթոյր կաւաբ սեղանին վրայ կը փայլի և ձմրան տրտում հովը իր սրտայոյզ ողբերը կը դնէ փակ նպատակներուն առջեւ։ Մէվ վերադարձի անհամ ու փնփուկ երջանկութիւն. անոնք իրենց կռանը տուներնին պիտի ըլլան։

...Եւ ամբողջ օրը, աւազոտին վրայ հաւաքում, մարդիկ, կիներ ու աղջիկներ տեսան հեռուէն անցնիլը ծանուցուած թեթեւ նաւախումբին զոր իրարու ցոյց կուտային, տրտով ճանչցուած աւելի քան աչքով։ — Սէն Ժա՛նը, — Սէն Բո՛լը։ — Սէն Պոնտվանթի՛ւռը։ — Ու ձգտիները կը չարունակէին յուզումով։

—Ամուսի՛ն, — Զաւա՛կս — Ծովը անտանելի է։ — Բայց նաւերը հագիւ կը պարեն։ — Այո՛ւ... Ինչ նշանաւոր բեռնաւորում։ — Անտարակոյս առատ ձուկ որսացուած է։ — Ապատ մը կը տրտնան։ — Եթէ սա հիւսիս-արեւմտեան մրրկագոյժ ամպը ճնշման չպայթի՝ մուրը չկոխած Ֆէոն պիտի ըլլան և երկու մամլէ՝ երկիրը։»

Ցնծարդ ուրեմն, ամարտացին վերադարձը, երազո՛ւն, խնակոյտին վրայէն անոնց զուարթունակ անցքը դիտելու վրայ էի երբ անուշ ձայն մը ականջիս հնչեց։ «Էհ նայինք, հապա ճա՛շը, պարո՛ն, արթնցէ՛ք, ամբորը սեղանին վրայ է և պիտի պաղի։» Ժէռվէզն էր, տպաւորիչ պատուական կին մը, չի կանգներ, հասակը ալ կոմհակաց, դէմքը՝ շնորհալի։ Բոլորովին յուզուած ու հիճուածին կը թուէր։ փայլակ մը մերթ ընդ մերթ կը բոցավառէր իր ջինջ աչքերուն մէջ և արիւնը արագօրէն գունազարդած էր իր ծպտակաւ մորթը։ Կիրակնօրեայ պարեզօտը, նոսի նոր ֆէշէնն և ամենէն աղուոր գլխակը դրած էր։ որովհետեւ չորս երկար ամիսներ անցնելէն ետքը իր Բիէռը կը վերադառնար։ Ի՛ր Բիէռը, իր ամուսինը, իր երկի մարդը վերջապէս, հայրը երկու խարտիշաներ պզտիկներուն որոնք մայրերնուն՝ անոր անունը կուտային, չորսէն հինգ տարու՝ մրուած ու չարաճճի բղեղներ օրանք իրեն կը հետեւէին իր վատաւակին մէջ կգկտած։

Ա՜հ, ստոգիւ գեղեցիկ էր ան, և գոհ ու զուարթ, ու դիտելու արժանի՝ քաջ Ժէռվէզը։

Ճաշս կ'աւարտէի երբ գիշերը յեղակարծ՝ ճերմկեցաւ կապտաւակադոյն փայլատակումով մը։ հովի և կարմրագոյն յորձանք մը ծովափին վրայ խոյացաւ։ փոթորիկը կը պայթէր մթին, կատաղեալ, յուզելով փրփրապսակ ալիքները։ Մօրը կուրծքին փարած, աչերը սարսափահար, տղոց մին վախէն դողէց։ Ժէռվէզ ժպտուեցաւ։

—Օ՜ն, ըսի իրեն, բա՛ն չկայ, ցամաքահով է, օդի հոսանք մը... մնաց որ անոնք արդէն նաւահանգիստ հասած են։— Անակնկալ շարժումով մը, աչքը պատէն կախուած ժամացոյցը հարցուփորձեց։ Մէվ գիտէ...։

Եւ ամբողջը, քարտիզի չկահիւնի մը մէջ, հանդիսելով ինկաւ դղրդած տանիքին վրայ։ Ժէռվէզ աւելի ծիծաղեցաւ։ Եւ իսկ դողացի։ Ծանր մ'անցաւ, ահուելի, յետոյ ուրիշ մը։ ոչ ո՛ք։

Մեր շուրջը, մոլեգնած մրրկին արձագանգող ահեղ ձայնը չէր դադրիր դղրդալէ։ «այս չտեսակ յայտնդում մը պէտք չէ զարմացնէ» ըսի խեղճ կնոջ։ «Բնաց ատի, փոթորիկը ո՛րքան որ ահարկու է՝ Ֆէոնի մէջ սպասել կուտայ անոնց։ յետոյ կապէլայի մը մէջ հրամցուած գաւաթ մը գինի... (ընդմիջում)։

—Զիս տեսնելէ՞ առաջ... երբէ՛ք անկարելի բան է...»։ Եւ առանց բառ մը աւելցնելու, տրտում կեցաւ, ամենրնութիւրմ ապակիներէն մուխին թափանցել չանալով։ Ցանկարծ դուրսէն ուժգի՛ն դուռը զարնուեցաւ։ — Ան է, ի՛նքն է, ըսաւ։

Բայց դրան չբղանակէն, ծովեզրին ծերուկ մաքսաւոր Ժան պիտարին նիհար ու բարձր հասակը երեւցաւ, անձրեւէն թրջած, ողողուած բոլորովին և հրազանին փողը վայրանակ։

—Ո՞ւր է Բիէռ, հարցուց Ժէռվէզ։ Ան ատեն, չկրթած, մաքսաւորը դրան սեմին վրայ կանգնած՝ «Ձեր ամուսինը... հիմա կուգայ... ծովախաղացքը չատ սասկով ըլլալուն իր ուրակամներու յայտնումին պատճառ կ'ըլլայ։» Ցետոյ իմ կողմս յառաջանալով։ «Ցրուիչը այս նամակը ձեզի հասմար յանձնեց ինձի, ըսաւ ցած ձայնով մը։ Ու մինչ Ժէռվէզ, տրտում ու պարտաւոր, պատուհանին առջեւ կ'երթար տեղաւորուիլ վերստին՝ հեռուն դիտելու համար, քսի մաքսաւորը դիս անկիւն մը քաշելով՝ իր թէ նամակը տալու համար՝ չարունակեց։ «Մոլեղերքի երեք նաւ խորտակուեր է... Սէն Բոլի նաւատիներէն բնաւ մէկը չէ ազատուած։ Բիէռ մեռեալներուն մէջ կը գտնուի։ Ի զուր խնակոյտին վրայ մարմինները փնտռեցին, ոչ՛նչ։ Դարձը իմացուցէք այս խեղճ կնոջ, պարո՛ն։ Ես, կը տեսնէ՛ք, տարկայ հոգիս պիտի փշրէր։

Ծերունի մաքսաւորը սրափողի մը նման թանձր ու միանգամայն դողդողուն ձայնը բարձրացնելով՝ մնաք բարով պարսն, յարեց։ Եւ առանց ուրիշ խօսքի, դուրս ելաւ, խոլ մրրկին մէջ խորամխուելով։

Մինակ մնացի Ժէռվէզին ու պզտիկներուն հետ որոնք, աչքերնին սոսկումէ խոշորցած, անոր քովերը, կղկղատած էին։ Ո՜հ սոսկալի պարտաւորութիւնը։ Ասսիլ անգութ բան էր, լռել՝ վատութիւն։ Լռելով իր յոյսը պիտի երկարաձգէի... բայց մէկ վայրկենէն միւսը ան ամէն բան պիտի խմնար առաջին հանդիպէն, անգթօրէն՝ թեւեւս... ։ Ասսիլ։ Ասանկ հարուածով մը դղրդել այդ խեղճ արարածը, խորտակել այդ հէք սիրտը որ կը բաբախէր խօլագին՝ այնքան երկար ատեն սպասուած երջանկութեան մը հրաւէրին առջեւ, յաւերժական տրտմութեան փոխել այդ ուրախութիւնը, օ՜հ, ահուելի պարտականութիւն։

Եւ սակայն, դէպի իրեն յառաջացայ, ու խօսքի ճարտար դարձուածք մը կը փնտռէի երբ յանկարծ ձեռքովը տեղ մը ցոյց տալով ինծի, մութ գիշերին մէջ կորսուած պզտիկ ատաի անկիւն մը՝ ըսաւ. «Նայէ՛, Կէչկօարին կնկան տունը լոյսերը վառեր են, Թէրէզին տունն ալ կը լուսաւորուի, Ֆոնտանուազինն ալ։ Երկի վարդերնին հոս են, անտարակո՛յս, հոս են, բայց Բիէռ։ Ա՜հ, պիտի գիտնամ թէ ի՛նչ կը նշանակէ ասիկայ։

Ու պատուհանը թողլով, գինով իբր թէ զառանցանքի մէջ, ուղիղ դուրս ելլել։ Բայց թեւս երկարելով և շարժումով մը զայն կեցնելով. «Ո՜հ ո՛չ, մի՛ երթանք,» յարեցի։ Ինծի նայեցաւ, դիակի մը նման ժպտելով և անհասասա քայլով մը դէպի դուռը յառաջացաւ հծծելով. «Ձի՞շտ է ուրեմն։»

Զգեստներով ինչ ըսել, լռեցի։ Զայն ձուն չէր լսուիր։ Իր երկու ուժաթափ բազուկները վար կախուեցան ծանրօրէն, իր պաղ ձեռքերը պզտիկներուն գլուխները փնտռեցին, մեղմօրէն զբաղուեցին զանոնք նորագոյն, շղշղուն, գեղեցիկ ֆէշէնին հանդէպ զոր դրած էր՝ աւելի սիրալիր ընդունելութիւն մ'ընելու համար իր սիրականին։ Ու նստելով յանկարծ, «ամուսի՛նս, խե՛ղճ ամուսինս» հառաչեց։ Ա՜հ, որքան կը տառապէր թշուառ կինը, ու զայն սեսնելով այդպէս ցրտագին, անարատօր, որքա՜ն կը հաւնայի թէ այս աշխարհին մէջ ամէն բան իրարու կը նմանի։ Ու թէ քանի՛ անգութ էին իրենց միւնոյն վրդովումներուն մէջ, անանձրեւ մրրիկներն ու վշտերն առանց արցունքի...։»

Երկար վայրկեան մը վերջ, աչերը միշտ խոնարհած, «սակայն նաւերը հեռուէն անցա՛ն։ Սէն Բոլը —տեսայ զայն—ամենուն առջեւէն կ'երթար։ փոթորիկէն առաջ անիկայ Ֆէֆոն կը գտնուէր... տեսայ զայն, տեսա՛յ, ըսաւ հեսդհեսդ ոգեւորուելով։ Ա՜հ, պարոն, ձեզ կը խաբեն, այո՛, հաւատացէ՛ք, կը խաբեն։

Եւ իր նիհար ու ոսոսն ձեռքը ճակատին վրայէն անցընելով իբր թէ անկէ վանելու համար յիմարութեան քամին։ «Բիէռ պիտի գայ։ կուգա՛յ կոր... ծովուն վրայ տեսայ Սէն Բոլին ջինջ հորիզոնէն անցնիլը։ Հազար հատին մէջէն առանց դժուարութեան կը ճանչնամ զայն։ Ես կարեցի անոր առաջակայմի առագաստը։ Բիէռը չի գա՞յ մի... ո՛վ ըսաւ ձեզ ասիկայ։»

Հիմա, ա՛լ տարակոյս չկար։ յիմարութիւնը հոն էր և մէկ վայրկենէն միւսը զինքը պիտի որսար։ Այն ատեն, ձեռքերը բռնելով, մեղմօրէն, բարութեամբ։

—Ժէռվէ՛զ, ըսի իրեն, քարի Սատուածը արդարեւ ահռելի փորձանք մը կը զրկէ գլխուդ։ բայց մի՛ տկարանար, ո՛վ իմ խեղճ վշտահարս։ մտածէ՛ այն ծանր բեռին որով բեռնաւորուած ես, այն դժբախտ պզտիկներուն որոնք քեզ պիտի ունենան միայն...»։ Տղաքը ծունկերուն մէջ առաւ, և աւելի հանդարտ, զգալով որ իր դառն կսկիծին մէջ, այլ ևս ամուսին ըլլալէ դադրելով միշտ մայր մնն էր ինք, «Այն ատեն, Բիէ՛ռը... ըսաւ, օ՜հ, կ'ուզեմ ամէն բան գիտնալ։—Երեք նաւ փճացեր է, պատասխանեցի առանց յոսի նշոյլի, Սէն Բոլը այդ թիւին մէջն է, նաւաղներն ալ մէկտեղ։

—Հապա մարմինները։

—Ո՛չ իսկ հատ մը։ Զուր տեղը ափունքին վրայ ուրիշներու հետ, Ժան մաքսաւորը ծռած...

—Այ բարերար Աստուած, որովհետեւ չատ գէշ փնտռեր են անոնք՝ հընչեց յանկարծ կոչտ ձայն մը, մինչդեռ ուժեղ ու հաստատուն ձեռք մը յեղակարծօրէն դուռը կռնակի վրայ կը բանար, մաքսատակ այդ անիծեալ պաշտօնեաները չիտակը ասոր աչքը ուներ։ Եւ խայծդանոտ կտաւէ չմնուած իր լայնեզր գլխարկին տակ, թրջած, բայց աչքը վառ, դէմքը լուսաւորող, նաւասին ողջ առողջ մեր դէմը կանգնեցաւ։ Ժէռվէզ՝ «ամուսի՛նս» ու տղաքը «հա՛յր» աղաղակեցին։ Ա՜հ բուռն ողջագուրանքը և սրտագին գրկախառնութիւնը։

Այն ատեն, պիտի հաւայլ՞ք...։ Ես որ, հոգիս ճնչուած քանի մը վայրկեանէ ի վեր, տարօրինակ կերպով կը տառապէի։ Ես, տարի հանդիսական՝ մեր ծովեզերքին վրայ այնքան յաճախագէպ տեսարաններէն մէկուն այս անակնկալ ելքին, նայուածքիս մոայլով ծածկուելը զգալով ուշակորոյս եղայ ու նուազեցայ։ Երբ վայրկեան մը ետքը սթափեցայ Ժէռվէզի ձեռքով խրատուած ու Բիէռի օգնութեամբ ոտքի ելած, լսեցի որ նաւաղը կ'ըսէր։ «Բան մը չ'...։» յետոյ՝ հեգնոտ ու մեղմ ձայնով մը, «Բարիզցի՛։»

Թարգմ. Մ. ԺԱԴ ՆՈՌՄԱՆ

ԳԱՒԱՌԻ ՆՕԹԵՐ

«ՄԸՐԿՕ...»

Կուռ ու ծամածուռ վրդ մը վրայ, խոշոր գլուխ մը, ծածկուած խառնիխուռն մազերով, որոց թնճուկ ու գըռուզ գանգուրները կուրծքերէն և ծոծրակէն վար կը կախուէին. երբեմն բաց՝ այդ գլուխը՝ հովին ու բուքին դէմ, և երբեմն պատսպարուած՝ իւղոտ աղտով մը սեւածիր ֆէսով։ Անկանոն քառակուսիի մը մէջ ամփոփուած դէմք մը, մութ ու մռայլ մոյնքով, ուր կուռնա ու ճաղատ ճակատ մը և կոր ու կարկառուն՝ քիթի մը միջեւ, խորը իջած, գոգցես չիջած երկու աչքեր կը ալեւտային, որոց վերեւ մուր ընքուիները, լայն աղեղի մը պէս լարուած, իրենց տակը կը թաղէին իրարու մօտիկ այդ աղօտ աչքերը։ Ագեռակ ու ցանցառ մօրուք մը՝ ցցուն ու փուշ փուշ պերեւեղանին հետ խառնուած։ Ամառ թէ՝ ձմեռ հոլանի մէկ ներկակ, հակադիր կողմն էր, կրնար ըսուիլ։

Օր մը չիրեցաւ Մըրկօն։ Հասարակութիւնը անմիջապէս հետաքրքրուեցաւ։ Անոր ամէնօրեայ երեւումը ա՛լ պահանջի մը կարգն անցած էր։ Կային շատեր, որք տարօրինակ նախապաշարում մը կազմած էին անոր մասին։ Անիկա կ'երեւնար, և ամէն բան յաղող կ'ընծանար։ «Հիւա՛նդ է եղեր Մըրկօն, հիւանդ է եղեր», ըսուեցաւ, և շուտով տարածուեցաւ այդ լուրը։

Հետեւեալ օրը, «մեռեր է» ըսին։ Երիկ, կնիկ, ծեր, տղայ, արգահատեցին, կարեկցեցան ամէնքն ալ։ Մինչև իսկ լացողներ եղան։

Անշուք թաղում մը ունեցաւ Մըրկօ։ Գաւառացի մանչուկներու երամակ մը կը հետեւէր դագաղին։

Մտուերի մը պէս եղաւ այդ անցաւոր աշխարհին մէջ Իրեն երեւումը. մտուերի մը պէս քաշքշեց իր չարքաշ կեանքը, և մտուերի մը պէս ալ սահեցաւ, անցաւ։

Թերեւս իր խաղաղիկ հոգեվարքի հեւհեւուքին մէջէն կամացուկ մը թրթռունելով բերնէն վերջին անգամ մըն ալ իր ա՛նքան սիրած, այնքան փայփայած բառը «Անցա՛ւ...»։

Սիլիկնոր ՀՐՈՒՇԵԱՆ

Մըրկօին կը համակրէին մեծն ու պզտիկը։ Անիկա քաղաքին միակ խկատիպ դէմն էր։ Իր կեանքին նշանաբանն էր՝ «Անցա՛ւ»։ իր ամբողջ փիլիսոփայութիւնը այդ բառին մէջ միայն կը խտանար։ Շա՛տ քիչ կը խօսէր, և ամէն անգամ «անցա՛ւ» բառով կը կէտկիտէր. կը փակէր ու կը կնքէր իր խօսքը։

Մ'ը, Մ'ը՛րկօ.... — Անցա՛ւ, անցա՛ւ, անցա՛ւ...։ Այդ էր իր մշրմնջենական պատասխանը՝ զոր հատիկ հատիկ արտաբերելով, չուտ չուտ կը քալէր, գոգցես ուզելով խորհրդանշել այդ խուսափուկ յանկերգը՝ իր վաղանցուկ ոտքերուն մէջ։

Քիչով գոնացողի մը տիպարը կրնար ըլլալ։ Անցնող դարձողին կը կարկառէր իր կոչտ ու կոշկուռտ ափը, և մէկդի կը նետէր հոն դրուած ո և իցէ... արծաթ դրամ մը։ Տասնոց մը թուական էր իրեն, ա՛յդ էր իր սիրած ստակը. մուրալն էր իրեն վաստակը։ Սակայն, կը մուրար, երբ... անօթենար։ Թո՛ղ մուրժէին, թո՛ղ զրկէին զանոնք անգամ մը...։ Ա՜հ, այն ատեն չակ չէր ունենար իր մոլուցքը։ խորունկ ակնակապիճներուն մէջ թաքնուող անփայլ բիբերը կը չողային անհուն վառքով մը, տաքուկ մոխրի մը նման։ Ա՛լ այն ատեն թափթփած Մըրկօէն բան մը չէր մնար։ թարթափուն դրշմէն կը մերկանար, ու հատակ սարսափունակ հանգամանք մը կը ստանար։ Ի՞նչ էր արդէն իր ուզածը, և ինչո՞ւ պիտի զլանային իրեն այդ քիչը...։ Չի կարծէք սակայն թէ, այդ մոլուցքը կը փնտռէր դիմացինին. ո՛չ բնաւ. անի ինքնիրեն կը բռնկէր ու կ'անցնէր այդ զայրոյթը, բայց հոգեբանական տարնապալից փուլէ մը անցունելով զանի, կ'անցնէր...։ Եւ աշխարհին ու աշխարհայիներուն այնքան զուարթ աչքով նայող, գրեթէ անգիտակցութեան չրջանի մը մէջ ապրող այդ մարդը կուլա՞ր ո՛հ այն ատեն։ Այն ատեն միայն գիտակից կ'ըլլար իր դժբաղդ վիճակին։ Մղձաւանջային, երազային կեանք մը վարող այդ մարդը, ա՛յն ատեն միայն կը սթափէր, կ'արթնար. և ատիկա՝ մէկ երկու վայրկեանի համար միայն. այնուհետեւ, դարձեալ նոյն պարզուկ, միամիտ Մըրկօն, «անցա՛»ներու չարքը միշտ առկախ բերնէն։ Ատիկա այլ եւս իր խաղաղ, միապաղաղ հոգիին մէկ ներկակ, հակադիր կողմն էր, կրնար ըսուիլ։

Օր մը չիրեցաւ Մըրկօն։ Հասարակութիւնը անմիջապէս հետաքրքրուեցաւ։ Անոր ամէնօրեայ երեւումը ա՛լ պահանջի մը կարգն անցած էր։ Կային շատեր, որք տարօրինակ նախապաշարում մը կազմած էին անոր մասին։ Անիկա կ'երեւնար, և ամէն բան յաղող կ'ընծանար։ «Հիւա՛նդ է եղեր Մըրկօն, հիւանդ է եղեր», ըսուեցաւ, և շուտով տարածուեցաւ այդ լուրը։

Հետեւեալ օրը, «մեռեր է» ըսին։ Երիկ, կնիկ, ծեր, տղայ, արգահատեցին, կարեկցեցան ամէնքն ալ։ Մինչև իսկ լացողներ եղան։

Անշուք թաղում մը ունեցաւ Մըրկօ։ Գաւառացի մանչուկներու երամակ մը կը հետեւէր դագաղին։

Մտուերի մը պէս եղաւ այդ անցաւոր աշխարհին մէջ Իրեն երեւումը. մտուերի մը պէս քաշքշեց իր չարքաշ կեանքը, և մտուերի մը պէս ալ սահեցաւ, անցաւ։

Թերեւս իր խաղաղիկ հոգեվարքի հեւհեւուքին մէջէն կամացուկ մը թրթռունելով բերնէն վերջին անգամ մըն ալ իր ա՛նքան սիրած, այնքան փայփայած բառը «Անցա՛ւ...»։

Սիլիկնոր ՀՐՈՒՇԵԱՆ

ԳՐԱԽԱՂ

Մագրիգիւղ գիտէ՞ս, դպրոց մը ունի։ Վարիչ խորհուրդը քիչ մը տնա է...։ — Այո՛ լսեցի, արդիւնք է քուրի... մանչ աղջիկ մէկտեղ օգտուիլ... Դ. Ս։

* * *

Կարապետ Ասկեան, մեբին բանաստեղծ, մեռաւ անծանօթ թշուառ ապաքէն։ — Ու բան չի թողուց կաղմով նա տիեզ՝ բացի իր վսեմ, վեհ Ց Շ Տ Կ։

* * *

Մեծ փափաք ունիմ գրելու և ես, սակայն նիւ՞թ չի կայ... բաղդիս աւաղ է։ — Սիրելի տղա՛ս, դիւրին կը կարծես նիւթեր հաւաքել ալէ՞ Զ Խ։

* * *

Սիպիլ չի գրեր, արդեօք ինչ ունի, ստիպղական ինչ գործ կատարէ։ — Աղէկ յիշեցի՛ր, բարի ծերունի՝ ալ չգտներ, այդ ինչ երկան Դ Դ Ր։

* * *

Ամրաքանցեր ես, առեր մի հուրի՝ ալ ազատ եղիր տանջող ցաւերէ։ — Այո՛ վեճ մը... կարեւ կեսուրի, եթէ հանգիստ չի գայ Զ Վ Ր։

* * *

Հին գրողներուն նորերուն հանդէպ բռնած ընթացքին ո՛հ որքան սեգ է։ — Նորերէն շատ ալ (խօսքս չէ ամբդեպ) հէչ տարբերութիւն չունին Պ Պ Ի։

* * *

Օրացոյցն ելաւ, եկաւ ամանոր, ժամանակն որքան արագ կը սահի։ Ա՜ Դիտէ «ազգին տուն» ու օգնէ անոր։ Օրացոյցն պզտիկ աղբիւր չէ Շ Ց։

* * *

Շատեր բանաստեղծ, յաղթի՜ մամբար... գրեն կը կռեն, դարձեն ապտակեն։ — Ինչպէս կը խմեն չեմ գիտեր ակպար, անվան Մուսայից... այն Ա Շ Ռ Կ։

* * *

Ինչու ցրտահար ապրիս տրտմագին, քիչ մը թող սիրտս հոգիդ բորբոքէ։ — Ես վարժապետ եմ, մի ծառան աղգին. օձիքս պրծել դժուար է Հ. Ք։

* * *

Նորավէպ գրել, համբակիս համար չատ անառնելի, ա՜ն չատ դժուար է։ — Ընարէ բառեր փայլուն ու պաղծառ... մէկ քանի սուտեր իրար քով Շ Ր։

* * *

Զեմ վախնար բնաւ հարսէ... կեսուրէ, չորդիս աղէսներ եթէ ալ պատեն։ — Այո մի վախնար կեսրէ ու մուրէ, բայց վախցիր տղաս կնոջ մը Ց Բ։

* * *

Տղաս խելօք է, հաճոյք չի սիրեր. երբ իր հէն կեանքը պիտի վրդովէ։ — Աղջիկ մը տեսնէ երբոր գգայ սէր, ու ինչ բաւ աւա՛ղ Թ Թ վ։

* * *

Սիրուհոյս սէրը ելաւ պարապի. բոլորը արդեօք ոդպէս պիտա՞ն են։ — Սխալում աւա՛ղ... է՛ն կը տառապի գիտես քիչ մըն ալ մարդ իր Զ Շ Կ։

ԲԱԲԲԱՌՈՒՆԻ

Տէր և Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Տ. ԳԱՌՍԷՐԵԱՆ

)(60)(

ԹԵՐԹՕՆ «ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԷՖԷՔԵԱՐ»Ի

ՔԱՍԻՄ

ԺԱՌԱՆԳՈՐԴԸ

ՎԷՊ ՏՈՀՄԱՑԻՈՆ ՍԵԱՆԴԷ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԺԲ.

Տիկին Տագրեան չարունակելով Ծրուակեաններուն վրայ խօսիլ։

—Քանանային խօսքին նայելով չատ յարմար ամուսնութիւն մը պիտի ըլլայ։ մայրը վերջին ծայր պարկեշտ, առաքինի, տանտիկին է եղեր։

— Աղէ՛կ ա, խօսք տայիր երթար, քանի որ ատանկ փեսացու մը ձեռք անցուցեր ես։ ալ ինչ կուզես։ ըսաւ դրամատէրը քմծիծաղով։

— Երբ դուն ատանկ ականջ անցուցեր ես... —Ինչ կ'ըսես, որո՞ւ վրայ է խօսքդ։ Ամբինէ՞ն է խնդրոյ նիւթ եղողը։ իմ զաւակս ես այնպէս կրթած եմ որ, կարող է ինքն ընտրել իր ապագայ կենակիցը։ Անանկ Սրուակեանի մը աղջիկ չեմ կրնար տալ ես։ մինչդեռ ինչ է լալաղ՞ էն ինչ է, եթէ պայմանագրական ամուսնութեան մնար գործը, արժէքաւոր երիտասարդ չա՞ս։

— Շատ ուշացնելու ալ չի գար, տես ամենէն պզտիկը այսօրուան պատահածն է։ այդ խլէ՞զը ով է որ դէմդ առեր, մարդու տեղ դրեր ես։ բայց չափահաս աղջիկ, ամէն բան կայ ճամբան։ Մնաց որ ճահիլ աղջիկ մը որչափ ալ խելահաս ըլլայ, չիտակ չէ ինքներ գլխուն ձգել։ ամենէն աղէկը Տէրոջը կը յանձնես, հոգէն կ'ազատիս։

Երկու ամուսիններ, հիմա կատարեալապէս հաշտուած էին, որպէս թէ կէս ժամ առաջուան կռիւն ու իրարանցումը տեղի ունեցած չըլլար։ Դրամատէրը կնոջմէ աւելի աղջկանը սիրան առնել կը փափաքէր։ Զարմանց վէս, խրոխտ էր Ամբինէ և մանաւանդ հօրմէն երես առած, հետեւաբար Տագրեանի համար այնչափ դիւրին չէր գաւկին վիրաւորուած արժանապատուութիւնը վերահաստատել։

Ամէնքը մէկէն ճաշի ելան սովորական ժամուն, սալոնին մէջ Տագրեան աչէն ձախէն սկսաւ ակնարկութիւններ ընել Ամբինէի, զայն խօսեցնելու համար, բայց աղջիկը մերթ ժպտելով, մերթ անտարբերութիւն կեղծելով պատեց լրջութիւնը։ Բոլորովին նշաւ չէր սակայն Ամբինէի այս ընթացքը, ամբողջ սէրը, միտքը, ուղղը գրաւուած էր այլազան զգացումներու, խոհկրու հոլով մը որոնց պէսպիսութիւնը թոյլ չէր տար իրեն սովորական՝ անմեղ կեանքը ապրիլ։

Ցաջիրդ առտուն, դրամատէրը քիչ մը անհանգիստ զգալով զինքը, սովորական ժամուն չի մեկնեցաւ տունէն։ ամուսինը, զաւակն ու դասախարակուհին դուրսը ժողված, դուարթ խօսակցութեան մը բռնուած էր անոնց հետ, երբ սպասուհին հեւ ի հեւ ներս մտնելով։

—Մօտիսթքան եկաւ, հանմ՚ բսաւ, նշանակալից փութկոտութեամբ։

—Ո՞ր է գիշեր մը տղուն հետ մէկ տեղ չէ՞ն եկած, իշեթ ան։

Ամենքն իրարու երես նայեցան, Տիկինը չէր համարձակեր բան մը ըսելու, ոչ ալ Տագրեան կը խօսէր։

—Ինչ ընեմ. անհանգիստ եմ ըսեմ, ճամբու դնեմ, հարցուց տանտիրուհին ամուսնոյն։

Այս վերջինը պահ մը տատամսելով։

—Առանց ընես արդեօք։

—Ինչ երեսով ճամբու դնենք, յանցանքն ի՞նչ է կնկանը։

—Թող գայ տեսնենք, ի՞նչ պիտի ըսէ։

Ամբինէ սոսկալի կերպով յուզուեցաւ երբ դերձակուհիին անունը լսեց։

—Ինչ եղար աղջիկ, հարցուց տանտիրուհին մտահոգութեամբ, ատ երեսիդ գո՞ղն ինչ է։

—Քիչ մը օրէ ի՛նչ քերէք, դուչեց Տագրեան, ինքը կնոջմէն աւելի դող եկեալով Ամբինէի վայրկենական գունատումէն։

—Բան չունիմ, ըսաւ օրիորդը ծընողքն հանդարտեցնել չանալով, վայրկենական խիթ մը զարկաւ սամոքսս, պէաք չունիմ օտը գալօնի։

Այս իրարանցումին մէջ՝ սենեակէն ներս մտաւ դերձակուհին ու ամէնուն դէմքին վրայ տիրող տխրութիւնը տեսնելով անձրեւեցաւ, ոչ ետ կրնար երթալ ո՛չ ալ կ'ուզէր առաջ անցնիլ. այպէս ցուրտ ընդունելութեան մը հանդիպած չէր, սասը տարի պիտի տար կեանքէն, եթէ մէկը գար փրկել զինքը այս անել կացութենէն։ Տանտիրուհին, թեւեւ չէր համարձակեր քաջալերել դերձակուհին, սակայն բոլորովին անքաղաքավար չերեւնալու համար, ոտքի ելաւ ու տեղ ցուցնելով «հրամա՛ցէք» չեղաց։

Խեղճ տիկն. Մերունեան քիչ մը չուռնչ առնելով գլխովը բարեւեց ու տեսնելով որ ամէնքն ալ Ամբինէով կ'զբաղին.

—Էֆէս լեզուս առաջ չերթար կամ կազդց, բայց օրիորդը հիւանդ է արդեօք։

—Ո՛չ Տիկին, պատասխանեց գեղանի աղջիկը, այս տխուր տեսարանին վերջ տալու համար ժպտել կեղծելով։ Թեթեւ խիթ մը սլաքի պէս զարկաւ անցաւ սասոքսս։

— Անցած ըլլայ, անզգուշութեան հետեւանք ըլլալու է։

—Անզգուշութիւնը, անոր ամէն օրուայ մեղքն է, յարեց տանտիրուհին, առտուն՝ հովին կելլայ, պարտէզ կիջնայ, վրան քան առնելու սովորութիւնը չունի. տղայ չէ, ես ալ սիրտ հատցնելու ժամանակ չունիմ։

— Ան տարիքին մէջ ո՞վ անտնկ չէր, վաղը Աստուած տայ երկար օրեր տեսնայ նէ, առողջութեանը յարգը կը գիտնայ։

Դերձակուհին կամաց կամաց սիրտ առնել կ'սկսէր այս չաղակրաւութիւններէն։ միակ երկիւղն այն էր որ Տագրեան բացի պայմանագրական բարեւէն ու «ինչպէս էք»էն, խօսքի չէր խառնուած։ Ահա անգամ մը ազատէր ծակէ։ հեղ մըն ալ ո՞վ պիտի կրնար զինքը ասանկ ծուղակի մէջ ձգել։ Ինք արդէն հաշտ, անձնասէր կին։ ամենէն նեղ օրերուն մէջ իսկ, գլուխ չէր ծռած ո՛ և է մէկու, զիջում չէր ըրած, չէր խոնարհեցուցած իր ասը և հիմա անխոհեմ զաւկին պատճառով կ'ծտիզուէր սրբած կատուի պէս դողդողալ նստած տեղը ու չնորհ նկատել իրենց հետ փոխանակուած ո եւ է խօսակցութիւն։

Ամէն պարագայի մէջ սակայն պէաք էր բան մը խօսիլ երբ այցելութեան ձախող գաղափարն յղացած էր, ուստի կարելի եղածին չափ չուտ մեկնելու և կարճ բառերով՝ տղուն անխոհեմութիւնը յայտնելու դիտումով։

—Տագրեան էֆէնտի, երբէկ մեր վահէի գործատեղին պատուեր էիք ձեր այցելութեամբ, ըսաւ։

—Գնացի հապա՛, պատասխանեց դրամատէրը, բայց ըզգացի։

—Եթէ վայրկեան մը գիս մտիկ ընելու չնորհ ընէք, պիտի համոզուիք որ պատճառ չունէիք զղջալու։

—Բայց իրողութիւնը մէկդիկն է, տիկի՛ն, մանաւանդ սուտը որ ամենէն աւելի ատած բանս է աշխարհի մէջ։

(Շարունակելի)